

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง การวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่

The Research and Development of Health Communication in Local Community by Using Participatory Action Process to Promote Holistic Health of Mae-Sai Community's Population, Phrae Province

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย

ประจำปี 2554

จำนวนเงิน 220,000 บาท

หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริพร พันธุลี

ผู้ร่วมโครงการ

นายวัฒนา วณิชชานนท์

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

28 กันยายน 2555

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูลข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแนะนำ ความคิดเห็นและกำลังใจ

ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่สนับสนุนงบประมาณอุดหนุนการวิจัย ประจำปี 2554 ในครั้งนี้

ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ที่กรุณาให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชนเผ่ามปี

ขอบคุณแกนนำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย นางสาวทิพวรรณ สุขวุฒิไชย นางศุคพอง ภิกาย แกนนำเยาวชน ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน หมอเมือง กลุ่มแม่บ้านในชุมชนแม่ทราย ตลอดจนผู้ที่มิได้เอ่ยนาม ที่ได้ให้ความร่วมมือในการร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลด้านต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายงานการวิจัยสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ช่วยสนับสนุน และให้คำแนะนำในการจัดทำเอกสารต่างๆเป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ ขอขอบคุณครอบครัว และมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ที่มีส่วนในการส่งเสริมสนับสนุน เติมเต็มกำลังใจตลอดมาให้ผู้เขียนจัดทำรายงานการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	ก
สารบัญภาพ	ง
สารบัญแผนภูมิ	จ
บทคัดย่อ	1
Abstract	2
บทที่ 1 บทนำ	3
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดและทฤษฎี	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
กรอบแนวคิดของการวิจัย	17
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	19
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	19
การทดสอบเครื่องมือ	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
วิธีการประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล	20
วิธีการ/ขั้นตอนการวิจัยในชุมชนแม่ทราย	21
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพ เป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสาร สุขภาพให้แก่ักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย	35
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อศึกษาแนวทางดำเนินงาน สื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนัก สื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน	50
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
สรุปผลการวิจัย	60
อภิปรายผลการวิจัย	67
ปัญหาจากการดำเนินงานวิจัย	74
ข้อเสนอแนะ	74
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	75
เอกสารอ้างอิง	76
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก ข้อมูลบริบทชุมชนแม่ทราย	78
ภาคผนวก ข ประมวลผลการทำวิจัย	86
ภาคผนวก ค ประวัตินักวิจัย	90

สารบัญตาราง

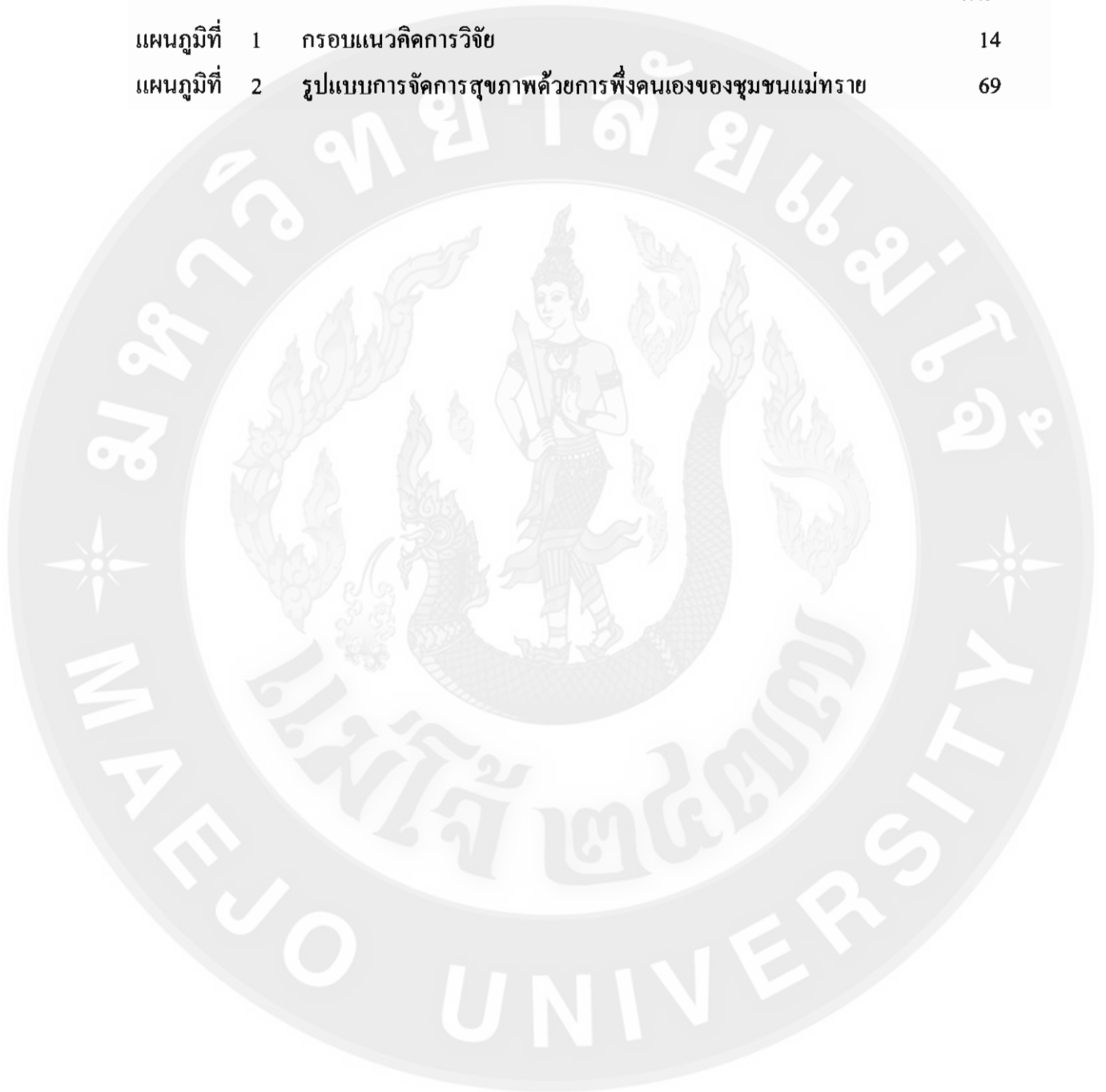
	หน้า
ตารางที่ 1 รายชื่อแกนนำนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย	29
ตารางที่ 2 แสดงคำร้อยละความพึงพอใจในการพัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย	44
ตารางที่ 3 กลไกภาคีเครือข่ายที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทราย	53
ตารางที่ 4 จำนวนประชากรตามช่วงอายุของชุมชนแม่ทราย	79
ตารางที่ 5 ปฏิทินวัฒนธรรม/ประเพณี/ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนแม่ทราย	82
ตารางที่ 6 ปฏิทินวิถีชีวิตชุมชนแม่ทราย	83

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	เวทีวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพประชาชนตำบลแม่ทราย	31
ภาพที่ 2	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติด้านการพูดในที่ชุมชน	36
ภาพที่ 3	สื่อบอร์ดนิเทศประชาสัมพันธ์ที่นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ร่วมจัดทำขึ้น	38
ภาพที่ 4	วิทยากรให้ความรู้เรื่องเทคนิคการจัดทำสคริปและเทคนิคการจัด รายการวิทยุ	40
ภาพที่ 5	แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายผลผลิตที่ได้จาก โครงการวิจัยได้จัดรายการวิทยุเพื่อร่วมดูแลสุขภาพประชาชนใน ท้องถิ่นด้วยจิตอาสา	42
ภาพที่ 6	กระบวนการจัดทำแผนสร้างเสริมสุขภาพประชาชนตำบลแม่ทราย อย่างมีส่วนร่วมโดยใช้ Problem Tree เป็นเครื่องมือ	49
ภาพที่ 7	แผนงาน/โครงการที่ชาวบ้านแม่ทรายร่วมกันระดมความคิดเห็นใน การสร้างเสริมสุขภาพประชาชนคนแม่ทรายผ่านกระดาศการ์ดสี เขียว	52
ภาพที่ 8	กระบวนการร่วมคิดวิเคราะห์องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการใน การสร้างเสริมสุขภาพประชาชนคนแม่ทรายผ่านกระดาศการ์ดสี เหลือง	54
ภาพที่ 9	ร่างโครงการสุขภาพดีไม่มีขายถ้าอยากได้ ร่วมมาเดินแอร์โรบิก ที่ ชมรมนสส.ตำบลแม่ทรายจัดทำขึ้นเพื่อเสนอต่อกองทุนหลัก ประกันสุขภาพ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย	56

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 1	กรอบแนวคิดการวิจัย	14
แผนภูมิที่ 2	รูปแบบการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทราย	69

**การวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อ
เสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่**

**The Research and Development of Health Communication in Local Community
by Using Participatory Action Process to Promote Holistic Health
of Mae-Sai Community's Population, Phrae Province**

ศิริพร พันธุลี และ วัฒนา วณิชานนท์

Siriporn Phuntulee and Wattana Wanitchanont

ภาควิชาศึกษาพื้นฐาน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140

บทคัดย่อ

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนชุมชนแม่ทรายที่สนใจและเข้าร่วมเป็นสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพ มีจำนวน 89 คน ซึ่งนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) คือ ใครก็ได้ที่สนใจเรื่องสุขภาพสามารถสื่อสารเข้าใจได้ง่าย และนำไปปฏิบัติได้ รวมถึงแนะนำการป้องกันสุขภาพได้อย่างถูกต้องแก่ครอบครัวและคนในชุมชนได้ นอกจากนี้ นสส.ชุมชนแม่ทรายยังมีบทบาทร่วมสร้างเสริมเฝ้าระวังป้องกัน และแก้ปัญหาสุขภาพของคนในท้องถิ่น เป็นสื่อกลางข้อมูลสุขภาพที่คนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงได้สะดวกและหนุนเสริมงานของภาครัฐ ทั้งนี้บทบาทของนสส.แม่ทรายควรมีความรู้เรื่องสุขภาพ มีความเสียสละ มีใจรักในการทำงานเพื่อสังคม(จิตอาสา)มีความน่าเชื่อถือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้นำ กล้าแสดงออก มีเทคนิคการพูด การสื่อสารให้ปฏิบัติตามได้ เป็นแบบอย่างในการดูแลสุขภาพที่ดี

นอกจากนั้น นักสื่อสารสุขภาพชุมชนแม่ทรายได้เข้าร่วมอบรม ใน2หลักสูตร ภายใต้การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจของนักสื่อสารสุขภาพตำบลทรายเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านการสื่อสารสุขภาพท้องถิ่น ดังนี้ 1)หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน และ2)หลักสูตรเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศ และการจัดรายการวิทยุเพื่อบอกเล่าวิธีการป้องกัน ดูแลเรื่องสุขภาพ และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพ ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกับนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายได้ร่วมกันจัดทำแผนสุขภาพชุมชนและกลไกในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมเพื่อ

เป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพ (กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ) ของประชาชนในชุมชนแม่ทรายให้ มีสุขภาพดีตามแนวคิดการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทรายอย่างยั่งยืนในชุมชน แม่ทราย

คำสำคัญ: การสื่อสารสุขภาพท้องถิ่น สร้างเสริมสุขภาพ ชุมชนแม่ทราย

Abstract

The research result revealed that 89 people in Mae Sai community were interested in joining the health care communicators (HCC). Health care communicators were anyone interested in health matter, had communicative ability as well as could advise about protective health care to family members and other people living in the community. Moreover, Maesai health care communicators played important roles in promote, protect, and solve problems about local people's health. Maesai health care communicators acted as a media of health information that local people could access easily and advocated government duty. So, Maesai health care communicators should have various characteristics that included : have knowledge about health, ready to serve, have public consciousness, reliable, have good human relations, being a good leader, have communication technique and being a model of healthy person.

Moreover, Maesai's HCCs were trained in two programs under their thinking and their deciding to develop the potential in local health care communication as follows; 1) Public communication technique and 2) Bulletin board and Radio program technique for distributing prevention methods and appropriate practice for health care. Furthermore, stakeholders, both of government part and non-government part, and Maesai's HCCs have conducted Maesai health's master plan and mechanism with participatory action in Maesai community. They will be a guide line to promote holistic health (physical, mental , social and spiritual) for developing the quality of life to be well-being toward the model of health management with self-reliance and sustainability in Maesai community.

Key words: local health communication, holistic health promotion, Mae Sai community

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะปัจจุบัน การมีสุขภาพดีถือเป็นวาระสำคัญระดับชาติที่ทุกประเทศให้ความสนใจ การที่ประชาชนอยู่ดีมีสุข ถือได้ว่าเป็นดัชนีหนึ่งในการวัดระดับการพัฒนาของประเทศนั้น ๆ ด้วย เหตุนี้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน จึงร่วมกันหาวิธีการทำให้ประชาชน มีความสามารถในการป้องกันและรักษาสุขภาพอย่างถูกต้อง ซึ่งไม่เพียงแต่สื่อมวลชน หมอ พยาบาล หากแต่รวมถึงองค์กรภาคประชาชนในท้องถิ่นที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในภาระกิจดังกล่าว เพื่อต่อความรู้ เติบโตความคิด เสริมสร้างภูมิคุ้มกันสู่สุขภาพที่ดีเพื่อให้คนไทยทุกหย่อมหญ้าล้วนมีสุขภาพที่ดีโดยเริ่มต้นจากตนเอง และคนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนเป็นหลักการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือมีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันภายใต้เงื่อนไขมีความรู้คู่คุณธรรม

จากสถานการณ์สุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย 6 อันดับโรคที่พบมากในตำบลแม่ทราย อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ได้แก่ โรคปวดกล้ามเนื้อจากการทำสวน ทำนา ทำไร่ ใช้หัวค้อนคันจากการใช้สารเคมี ปวดศีรษะ ความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวาน ตามลำดับ (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลแม่ทราย) หากมองภาพรวมทั้งหมดยของอำเภอร้องกวาง จากสถิติโรงพยาบาลร้องกวาง พบว่า 5 อันดับโรคที่พบมากที่สุดทั่วทั้งอำเภอร้องกวาง ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดลมอักเสบเฉียบพลัน ระบบกล้ามเนื้อ และโรคเวียนศีรษะ (ข้อมูลจากโรงพยาบาลร้องกวาง http://www.ronghosp.org/hosmain/5_ds_rk.php) ซึ่งการป่วยตายของชาวแม่ทรายส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมระดับบุคคล เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น รับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ นอกจากนั้นยังพบว่าประชาชนตำบลแม่ทรายยังขาดความตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของตนเองโดยเฉพาะประชาชนภาคการเกษตรยังใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้อง นิยมการบริโภคอาหารที่มากด้วยไขมันจึงทำให้อัตราการเป็นโรค เบาหวาน ความดันโลหิตสูง มีอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งคนเมืองแพร่ยังมีค่านิยมการบริโภคลาบ ส่วนใหญ่ชอบลาบเนื้อดิบ ๆ หรือลาบปลาดิบ ส่งผลให้เกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ โรคพยาธิอื่น ๆ นอกจากนั้นจากการที่ตำบลแม่ทรายเป็นแหล่งผลิตสุราพื้นบ้านส่งผลให้การดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนตำบลแม่ทรายมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุทางจราจรมากขึ้นทุกปี ปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาการฆ่าตัวตาย และอื่น ๆ ตามมาอย่างมากมาย นอกจากนั้น จากการจัดโครงการจัดการความรู้ (KM) ใน

องค์กร ตามแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ ปี 2553 ยังพบปัญหาค่านิยมของเยาวชนในการนิยมอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานของนักเรียน นักศึกษาในพื้นที่ตำบลแม่ทราย การใช้สารเสพติด เหล้า บุหรี่ และอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาเอดส์ เกิดความขัดแย้งในสังคม ฯลฯ และที่สำคัญประชาชนตำบลแม่ทรายยังเข้าถึงข่าวสารด้านสุขภาพน้อย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่วนใหญ่จะเน้นการให้สุขศึกษาเชิงรับมากกว่าเชิงรุก และขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงพยายามนำนวัตกรรมใหม่ที่เน้นการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสุขภาพเชิงรุกให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้น จึงก่อเกิด “นออสอ (นสส.)” ย่อมาจากคำว่า “**นักสื่อสารสุขภาพ**” ซึ่งเป็นใครก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ชาวนา ชาวไร่ อสม ตำรวจ ครู ฯลฯ ที่เห็นความสำคัญของสุขภาพและร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองไม่ว่าจะด้วยการบอกปากต่อปาก ผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว โทรทัศน์ชุมชน การเขียนการ์ตูนด้านการดูแลสุขภาพ จัดหมายข่าว หรือ การจ๊อบ ซอ คำว่าเกี่ยวกับสุขภาพโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพราะสุขภาพเป็นเรื่องของคนทุกคน ไม่ใช่แค่รัฐบาล ดังนั้นภาคประชาสังคมและชุมชนจึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่ดีที่สุด ทำได้ง่ายและเข้าถึงประชาชนได้มากและเร็วที่สุดนั่นเอง ซึ่งชุมชนต้องมีความตื่นตัวและตื่นกลัวต้องรู้จักพึ่งตนเองตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ใช่มัวแต่พึ่งพาสถานและแพทย์อยู่ทุกครั้งไป เป็นการเพิ่มบทบาทภาคประชาชนมากขึ้นในการร่วมกันค้นหาสุขภาพะ คือ การมีสุขภาพดีทั้ง กาย ใจ สังคม(ปัญญา) และจิตวิญญาณ ผู้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขด้วยการช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันสู่สุขภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน

ดังนั้นจึงเล็งเห็นความสำคัญและได้จัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพะประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่ ด้วยการขยายพื้นที่ต่อยอด “การสร้างนักสื่อสารสุขภาพ”ซึ่งเป็นการต่อยอดจากโครงการจัดการความรู้ (KM) ในองค์กร ตามแผนยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ ปี 2553 ร่วมกับโครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่นจากสถาบันภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทโดยมีจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดแพร่ เป็นจังหวัดนำร่อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำแนวคิดการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่นมาขยายพื้นที่ในระดับฐานรากให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น เป็นนวัตกรรมใหม่ที่เน้นการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสุขภาพเชิงรุกให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นลงสู่ระดับตำบล และหมู่บ้าน มากขึ้นโดยมุ่งขยายแนวคิดนี้ให้เต็มพื้นที่ทั่วตำบลแม่ทราย เพื่อให้ประชาชนคนแม่ทรายเห็นความสำคัญของสุขภาพและร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองด้วยการเสริมสร้างสุขภาพเชิงรุกให้แก่ประชาชนทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่แนวทางการสร้างสุขภาพและแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ให้เกิด “สุขภาพะ” ชุมชน

เป็นสุขอย่างยั่งยืนทั่วทั้งตำบลแม่ทรายและขยายเมล็ดพันธุ์ต่อไปทั่วทั้งอำเภอร่องขวาง ไปยังจังหวัดแพร่และจังหวัดอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

คำถามหลักของงานวิจัย

นักสื่อสารสุขภาพที่มีศักยภาพในตำบลแม่ทราย มีลักษณะอย่างไร จะเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทรายอย่างไร และทั้ง 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทรายมีแนวทางการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมในภาคพื้นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย
2. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา : การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะนักสื่อสารสุขภาพที่มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย กิจกรรมการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย และศึกษาแนวทางการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของประชาชนคนแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม โดยให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ทุกกระบวนการ
2. ขอบเขตเชิงพื้นที่ : การศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาในตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน (บ้านแม่ทราย หมู่1 บ้านแม่ทรายต้นมื่นหมู่ 2 บ้านแม่ทรายใต้ หมู่ 3 และบ้านแม่ทรายต้นมื่นหมู่4)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย และเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาสุขภาพของคนในตำบลแม่ทรายอย่างจริงจัง
2. ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการสื่อสารสุขภาพให้เกิดประสิทธิผลในท้องถิ่นตำบลแม่ทราย
3. ได้แนวทางการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพอย่างเหมาะสมกับท้องถิ่น
4. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาแนวทางการสื่อสารสุขภาพ และนำไปใช้ในองค์กร ในชุมชนและ ในครอบครัวได้
5. เกิดการขยายผลระดับลึกลงไปสู่ระดับหมู่บ้านในการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพ และสร้างนักสื่อสารสุขภาพรุ่นใหม่ในพื้นที่
6. ได้องค์ความรู้ใหม่ในเรื่องการส่งเสริมกระบวนการสื่อสารและการสร้างนักสื่อสารด้านสุขภาพ
7. สร้างนักวิจัยท้องถิ่นเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพในชุมชนได้ด้วยตนเอง
 - ☒ เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป
กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชุมชนแม่ทราย และผู้สนใจทั่วไปด้านการจัดการสุขภาพชุมชน ในจังหวัดแพร่ และจังหวัดอื่น
 - ☒ บริการความรู้แก่ประชาชน
กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวบ้านแม่ทราย ประชาชนคนทั่วไป ระดับหมู่บ้าน ตำบล อื่นๆ และระดับจังหวัด
 - ☒ เป็นประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย:
ชาวบ้านแม่ทราย ตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่
 - ☒ อื่นๆ (ระบุ)
เป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบการสื่อสารสุขภาพระดับท้องถิ่น เพื่อนำไปปรับใช้และขยายไปยังชุมชนอื่นๆทั้งในจังหวัดแพร่ และ จังหวัดอื่นๆ

นิยามศัพท์

การวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หมายถึง งานที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ซึ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มพูนคลังความรู้ ทั้งความรู้ที่เกี่ยวกับมนุษย์ วัฒนธรรม และสังคม และการใช้ความรู้เหล่านี้ เพื่อประดิษฐ์คิดค้นสิ่งที่เป็นประโยชน์ใหม่ๆ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ [ออนไลน์], 2551)

การสื่อสารสุขภาพ

การให้ความรู้ด้านสุขภาพ ทำให้คนในชุมชนหรือองค์กรชุมชนมีศักยภาพในการเสริมสร้างสุขภาพ และแก้ปัญหาสุขภาพของชุมชน และต้องมีการจัดการความรู้ด้านสุขภาพด้วยตัวของชุมชนเอง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ ที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยชุมชนมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทจัดการสุขภาพ ด้านการดูแล ป้องกัน รักษาสุขภาพของคนในชุมชนด้วยตนเอง

กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการทุกขั้นตอนในการคิดและทำกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพ (กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ) โดยเน้นการสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อด้านต่างๆ โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ค้นหาปัญหา วางแผน ดำเนินการ การได้รับประโยชน์จากการพัฒนา และติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชนของคนด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น

การเสริมสร้างสุขภาพ

วิธีการที่มุ่งกระทำโดยส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมบุคคล สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเสริมให้บุคคล ครอบครัว และชุมชน มีสุขภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ มีสุขภาพทางกายดี ได้แก่ร่างกายสมบูรณ์ คล่องตัว มีกำลัง ไม่เป็นโรค มีเศรษฐกิจที่ดี มีอาหารอย่างเพียงพอ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพทางจิตดี หมายถึงมีความคิดที่เป็นอิสระ ผ่อนคลายไม่เครียด คล่องแคล่ว มีสุขภาพสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในระดับต่างๆ ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ความสงบสุข นโยบายสังคมที่ดี และการมีสุขภาพจิตวิญญาณ คือ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ มีจิตสำนึกของความเอื้ออาทรต่อกัน การบริการทางสังคมที่ดีมีสันติภาพ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การตรวจสอบเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในบทนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน กล่าวคือ ตอนที่หนึ่งเป็นเรื่องของแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย (theoretical framework) ตอนที่สองเป็นเรื่องกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) และตอนที่สามเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

1. การสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน

ชุมชนเป็นแหล่งที่มีกลุ่มคน ที่มีหลากหลายครบครันมาอยู่ร่วมกัน การที่จะทำให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยการมีสุขภาพดี จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนช่วยกันดูแล และส่งเสริมสุขภาพของตนเองและคนในชุมชน โดยที่คนในชุมชนจะสามารถวางแผนแก้ไขโดยการจัดกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนทางด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม และประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวของชุมชนเองได้ การที่จะเป็นชุมชนสุขภาพดี มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น มีผู้นำชุมชนที่ใส่ใจในการส่งเสริมสุขภาพให้กับชุมชนของตนเอง ชุมชนมีความผูกพันเอื้อเฟื้อต่อกัน การมีกลุ่มหรือชมรมในชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนต้องมีความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และปัจจัยที่สำคัญก็คือ การสื่อสารด้านสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยมิติของการสื่อสารของชุมชน ดังนี้

- มิติของคน : ประกอบด้วย ผู้รู้ หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีความรู้เฉพาะด้านในชุมชน
- มิติของความรู้ : ประกอบด้วย ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้ทางวิชาการที่มาจากชุมชน หรือองค์กรต่างๆ ได้สะสมและพัฒนาขึ้น
- มิติของทรัพยากร : ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พืช สัตว์ เงินทุน และผลผลิตของชุมชน

ดังนั้น การสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน จะเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ในเรื่องของปฏิบัติการทางความรู้ด้านสุขภาพ ทำให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนมีศักยภาพในการเสริมสร้างสุขภาพ และแก้ปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน และต้องมีการจัดการความรู้ด้านสุขภาพด้วยตัวของชุมชนเอง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ ที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทด้านสุขภาพมากขึ้น

2. ระบบการสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน

ระบบการสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน คือ การดำเนินการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพสู่ชุมชนอย่างมีลำดับขั้นตอน โดยใช้เทคโนโลยีและวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ เรียนรู้ และตระหนักในเรื่องสุขภาพ

ระบบการสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชนมีส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1) องค์ประกอบของการสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน

การสื่อสารด้านสุขภาพสู่ประชาชนในชุมชนนั้น มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ

1.1) แหล่งข้อมูล หมายถึง สถานที่ที่ให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น สถานบริการสาธารณสุขในชุมชน สถานศึกษา ห้องสมุด สื่อมวลชน อินเทอร์เน็ต

1.2) บุคคลที่มีบทบาทในการสื่อสารด้านสุขภาพ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา ผู้ดูแลเสียงตามสาย หอกระจายข่าว และอาสาสมัครอื่นๆในชุมชน

1.3) สถานที่ที่เป็นแหล่งสื่อสารด้านสุขภาพ หมายถึง สถานที่ที่สามารถจัดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชน ได้รับทราบถึงเรื่องราวทางสุขภาพได้ ซึ่งผู้นำชุมชนสามารถเลือกใช้สถานที่ต่อไปนี้เป็นแหล่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนในชุมชนตนเองได้ เช่น สถานีอนามัย ลานออกกำลังกาย สถานที่ประชุมในชุมชน บ้านผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล สถานที่ประกอบศาสนกิจ เป็นต้น

1.4) สื่อในชุมชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆ นอกจากนั้น สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชนที่มีความครอบคลุมค่อนข้างมาก ได้แก่ การใช้เสียงตามสาย หอกระจายข่าว และวิทยุชุมชน และยังรวมถึงสื่อที่ใช้ตัวบุคคลเป็นหลักในการบอกกล่าวข่าวสาร เช่น ป้ายประกาศ โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว และเอกสารความรู้ต่างๆที่นำมาแจกจ่ายในชุมชนซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในชุมชนได้ โดยมีการจัดการที่ดีตามขั้นตอนการดำเนินงานการสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน

1.5) ผู้รับสาร หรือ ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ประชาชนทุกคนที่อยู่ในชุมชนที่มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งอาจจะมีลักษณะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม

2) ขั้นตอนการดำเนินงานสื่อสารด้านสุขภาพในชุมชน

ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

2.1) รู้ชุมชน คือ การศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงสถานการณ์ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการสื่อสารด้านสุขภาพของประชาชนภายในชุมชน ซึ่งมีประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- รู้สถานะสุขภาพของประชาชน คือ การศึกษาถึงสถานะและค้นหาปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนในชุมชนว่ามีปัญหาอะไรบ้างที่ควรแก้ไข และทำความเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาสุขภาพในชุมชนรวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีให้กับประชาชน เพื่อหาข้อมูลข่าวสารเนื้อหาที่เหมาะสมมาถ่ายทอดให้แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดการแก้ไข และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป

- รู้ศักยภาพทางการสื่อสารภายในชุมชน คือ รู้ว่า ภายในชุมชนมีการใช้สื่อ หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนด้วยวิธีการใดบ้าง ได้ผลหรือไม่ได้ผล/ เพราะสาเหตุใด/จะแก้ไขได้อย่างไรบ้าง รวมถึงปัญหาและปัจจัยที่จะทำให้คนในชุมชนยอมรับสื่อ และมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้สื่อที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมในการสื่อสารให้ประชาชนเกิดการรับรู้ต่อไป

- รู้ลักษณะของประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายในชุมชน เช่น จำแนกตาม เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ การศึกษา โดยต้องใช้การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการรับรู้ข่าวสารจากสื่อและการให้ความสนใจในสื่อของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม

- รู้วัฒนธรรมและโครงสร้างของชุมชน เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคม เป็นต้น โดยศึกษาวัฒนธรรมและ โครงสร้างของชุมชนที่เอื้อต่อการติดต่อสื่อสารหรือการให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ

- รู้แหล่งทรัพยากร เช่น รู้แหล่งข้อมูลที่จะสนับสนุนเนื้อหาและสื่อที่จะนำมาเผยแพร่สู่ชุมชน รู้บุคคลที่มีบทบาทในการสื่อสารในชุมชน รวมทั้งแหล่งงบประมาณสนับสนุนเพื่อจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนได้ เป็นต้น

2.2) วางแผน คือ การคิดและกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าในการสื่อสารจะทำอะไรบ้าง ทำเพื่อใคร กับใคร เมื่อไหร่ ที่ไหน และทำอย่างไร โดยนำข้อมูลของชุมชนจากการศึกษาชุมชนมาเป็นพื้นฐาน โดยร่วมคิด และวางแผนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเรื่องที่จะกำหนดในการวางแผน คือ

- ปัญหาสุขภาพที่จะทำการแก้ไขในท้องถิ่น หรือการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น

- วัตถุประสงค์ในการสื่อสารว่าจะให้ข้อมูลข่าวสารอะไร หรือต้องการจะให้เกิดอะไรขึ้นกับประชาชน

- กลุ่มเป้าหมาย ที่จะทำการสื่อสาร คือ ใคร กลุ่มใด
- วิธีการสื่อสารต่างๆ ซึ่งกำหนดตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมายทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

และกำหนดการในการดำเนินงาน

- ทรัพยากรและงบประมาณที่จะใช้ และการได้มาของงบประมาณ
- การติดตามผล ที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร

โดยประชุมปรึกษาหารือ และเขียนเป็นแผนปฏิบัติงานเพื่อให้ทีมงานได้มีแนวทางในการทำงานและจัดทำโครงการเสนอต่อหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

2.3) เตรียมการ คือ การเตรียมความพร้อมขององค์ประกอบและขั้นตอนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เพื่อให้การสื่อสารด้านสุขภาพไปสู่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมความพร้อมควรมีการเตรียมการในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

- เตรียมผู้สื่อสาร คือ การเตรียมคณะทำงานหรือทีมงานให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องราว และเนื้อหาที่จะนำไปเผยแพร่โดย การศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ อบรม ชี้แจง เนื้อหาการดำเนินงานและข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพแก่ทีมงาน รวมถึงการประชุมมอบหมายงาน แบ่งหน้าที่ของการทำงานในทีมงานและมีการประสานงานให้การทำงานเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

- เตรียมสถานที่ เช่น เลือกสถานที่ที่เหมาะสมกับการใช้สื่อ จัดสถานที่ให้เอื้อต่อการรับรู้ (ไม่ร้อนเกินไป) ดูแลรักษาสถานที่ให้สะอาดเป็นระเบียบ เหมาะสมกับการรับความรู้ทางสุขภาพ

- เตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องเล่นวิดีโอ เทปเสียง เครื่องขยายเสียง อุปกรณ์สำหรับติดป้ายประชาสัมพันธ์ เครื่องเขียนต่างๆ สำหรับใช้งาน เป็นต้น

- เตรียมสื่อ ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว บทความจากหนังสือพิมพ์

- เตรียมประชาชน/กลุ่มเป้าหมาย เช่น แจ้งกำหนดการประชุมให้ทราบล่วงหน้า แจ้งสถานที่ตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสื่อสาร การให้ข้อคิด และร่วมกันแก้ปัญหา

- เตรียมแผนแก้ปัญหาล่วงหน้า คือ การเตรียมวิธีการอื่นๆเมื่อวิธีการสื่อสารมีอุปสรรคหรือไม่ประสบความสำเร็จเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2.4) การดำเนินการสื่อสาร คือ การทำกิจกรรมตามที่ได้ร่วมกันวางแผนดำเนินการไว้ รวมทั้งการใช้ตัวเองเป็นสื่อ เช่น การบอกกล่าว หรือพูดคุยเรื่องสุขภาพ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการดำเนินการ คือ

- ทำการสื่อสารให้มีความครอบคลุม คือ ให้ประชาชนในทุกครอบครัวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถตรวจสอบได้โดยทำแผนที่ชุมชน และวางจุดที่เป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลให้กระจายครอบคลุมทั้งชุมชน

- จัดกิจกรรมการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ และการสร้างกระแสให้ชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาสุขภาพในชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการรับข้อมูลข่าวสารและแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเอง ซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่น การสร้างโอกาสพบปะและพูดคุยเรื่องสุขภาพ จัดเวทีประชาคม ป้ายประชาสัมพันธ์ มุมความรู้ หอกระจายข่าว เสี่ยงตามสาย วิทยุชุมชน ธรรมรงค์ และการจัดกิจกรรมในชุมชน ศูนย์เทคโนโลยีการสื่อสารด้านสุขภาพ หรือศูนย์สื่อชุมชน

2.5) การประเมินผล คือ การวัดผลจากการทำงาน ว่าสิ่งที่เราทำไปเกิดผลอย่างไร มีปัจจัยใดทำให้เกิดผล และไม่เกิดผลโดยทำการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินการที่ได้วางแผนไว้ว่า บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนหรือไม่ เพียงใด เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขั้นตอนการประเมินผล ดังนี้

2.5.1) กำหนดผู้ที่จะทำการประเมิน

2.5.2) วางแผนการประเมินผล

- กำหนดวัตถุประสงค์ ว่าประเมินอะไรบ้าง เช่น ประเมินการรับรู้ของประชาชนในระหว่างการทำงาน เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนเพียงใด และประเมินหลังจากการทำงานแล้วเพื่อดูผลของการดำเนินงาน

- กำหนดวิธีการ และจัดทำเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสำรวจ หรือแบบสอบถาม และกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์

- กำหนดกลุ่มที่จะเก็บข้อมูล และช่วงเวลาที่เก็บ

2.5.3) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.5.4) วิเคราะห์และสรุปผล (กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ: 2549)

3. นักสื่อสารสุขภาพ

นักสื่อสารสุขภาพ หรือ “นอสอส (นสส.)” คือ คนที่สื่อสารด้านสุขภาพในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นใครก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ชาวนา ชาวไร่ อสม ตำรวจ ครู ฯลฯ ที่เห็นความสำคัญของสุขภาพและร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายโดยอาศัยภูมิรู้ของตนเอง เช่น การบอกปากต่อปาก ผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว โทรทัศน์ชุมชน การเขียนการ์ตูนด้านการดูแลสุขภาพ จดหมายข่าว การขับเสภา หรือการร้องลิเก

เกี่ยวกับสุขภาพ เป็นต้น (ข้อมูลจากเวทีสัมมนา กันติ อยู่ดี ก็ดี ทำดี ปะกันดี เวที นสส. จังหวัดแพร่)

4. กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Action Process) เป็นเทคนิคการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนที่เน้นให้คนในชุมชนสามารถรวมตัวกันในรูปแบบขององค์กรประชาชนที่มีประสิทธิภาพ โดยเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนด้วยระบบข้อมูล ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของข้อมูล เพราะข้อมูลจะช่วยให้คนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและดำเนินการพัฒนาชุมชนต่อไปได้ ลักษณะที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนต้องไปใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและถูกต้อง 2) เน้นการจัดการชุมชนและการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการรวมตัวเป็นองค์กรของคนในชุมชน 3) ให้คนในชุมชนคิดและตัดสินใจโดยตนเอง โดยไม่มีการครอบงำและมีบทบาทในทุกขั้นตอน 4) เป็นการผสมผสานแนวความคิดของการจัดการชุมชน (Community Organization) และการเรียนรู้ของชุมชนเข้าด้วยกัน (Problem Base Learning) 5) มีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

5.1) ระยะก่อนทำการศึกษาวิจัย มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

- การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน
- การบูรณาการนักวิจัยเข้ากับชุมชน
- การศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน
- การเผยแพร่แนวความคิดแก่ชุมชน

5.2) ระยะดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

- การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน
- การฝึกอบรมทีมวิจัยของชุมชน
- การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและกำหนดแนวทางออกด้วย
- การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชน

5.3) ระยะการจัดทำแผนงาน มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

- การฝึกอบรมทีมงานวางแผนชุมชน
- การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม
- การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน
- การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานที่สนับสนุน
- การวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล

5.4) ระยะเวลาปฏิบัติงานตามแผน มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

- การกำหนดทีมงานปฏิบัติงานในรูปของอาสาสมัคร
- การฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานให้กับทีมงาน

5.5) ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

- การกำหนดทีมงานติดตามและประเมินผลของชุมชน
- การฝึกอบรมความรู้และเทคนิคในการติดตามและประเมินผลงาน
- ติดตามการดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติงานทุกระยะ

- นำข้อมูลเสนอต่อที่ประชุมของชุมชน เพื่อรับทราบและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งจะให้เป็นผลงานที่เกิดจากความพยายามร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคนในชุมชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย (สนธยา พลศรี, 2545)

5. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาแบบใหม่ โดยที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเชื่อมโยงอยู่กับแนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งกล่าวไว้ว่า ประชาชนเป็นผู้กระทำ (Action) ประชาชนใช้เป็นเพียงผู้รับการพัฒนาเท่านั้น แต่จะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนา ความหมายของการมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมออกความคิดสร้างสรรค์ และร่วมพัฒนา เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการเห็นความสำเร็จของงานนั้นๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงรวมถึงการทำงานของบุคคลและกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งอาจมีการแบ่งงานรับผิดชอบตามความสามารถ หรือการตกลงใจร่วมกันปฏิบัติงาน ดังกล่าวด้วยความผูกพัน มีความไว้วางใจเป็นพื้นฐาน มีการเสริมพลังงาน และการทำงานเป็นทีม (สุริ จันทรโมลี และ คณะ , 2541 อ้างใน ดวงพร คำณูวัฒน์, 2550)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกศินี จุฑาวิจิตร และ คณะ (2550;ออนไลน์) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ ระบุว่า นักสื่อสารสุขภาพจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ด้านสุขภาพ เข้ากับศาสตร์และศิลปะของการสื่อสาร นักสื่อสารสุขภาพในที่นี้ จึงเป็นใครก็ได้ ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์ พยาบาลและบุคลากรสาธารณสุขเท่านั้น เพราะการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค อันเป็นรากฐานของการมีสุขภาพที่ดี เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และ คณะ (2549) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลกลุ่มต่างๆที่หลากหลายได้ให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน บนพื้นฐานของการร่วมมือกันพัฒนา “กระบวนการสื่อสาร” แบบสองทางให้ลักษณะของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยที่ทุกฝ่ายสามารถสลับบทบาทเป็น “ผู้ให้” และ “ผู้รับข้อมูล” ผ่านเวทีการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ โดยการดำเนินการบนพื้นฐานของการเคารพความคิดเห็นของกันและกัน และการร่วมกันซึ่งนำหนักเกี่ยวกับผลได้/ผลเสียต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจดำเนินการในด้านหนึ่งๆ อย่างรอบคอบ

นอกจากนั้น การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่บุคคลกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายได้ก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในชุมชน อาทิ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้อาจเป็นทั้งผู้ฟังและผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่อ และการเข้าร่วมตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันนโยบายและการบริหารจัดการสื่อในชุมชน แบบทัดเทียมกันกับทีมงานที่รับผิดชอบหลัก

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการสื่อสารจะเกิดขึ้นในลักษณะของการเห็นหน้าค่าตากัน หรือการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ก็ตาม แต่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารที่จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไข ที่ “คู่สื่อสาร” มีความรู้สึกรู้สีกทำเทียมกัน การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ตลอดจนความไว้วางใจกัน โดยมีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจการยอมรับและการตัดสินใจร่วมกันในการนำข้อสรุปจากการพูดคุยไปสู่การตัดสินใจดำเนินการต่างๆในชุมชนร่วมกันอย่างสมานฉันท์

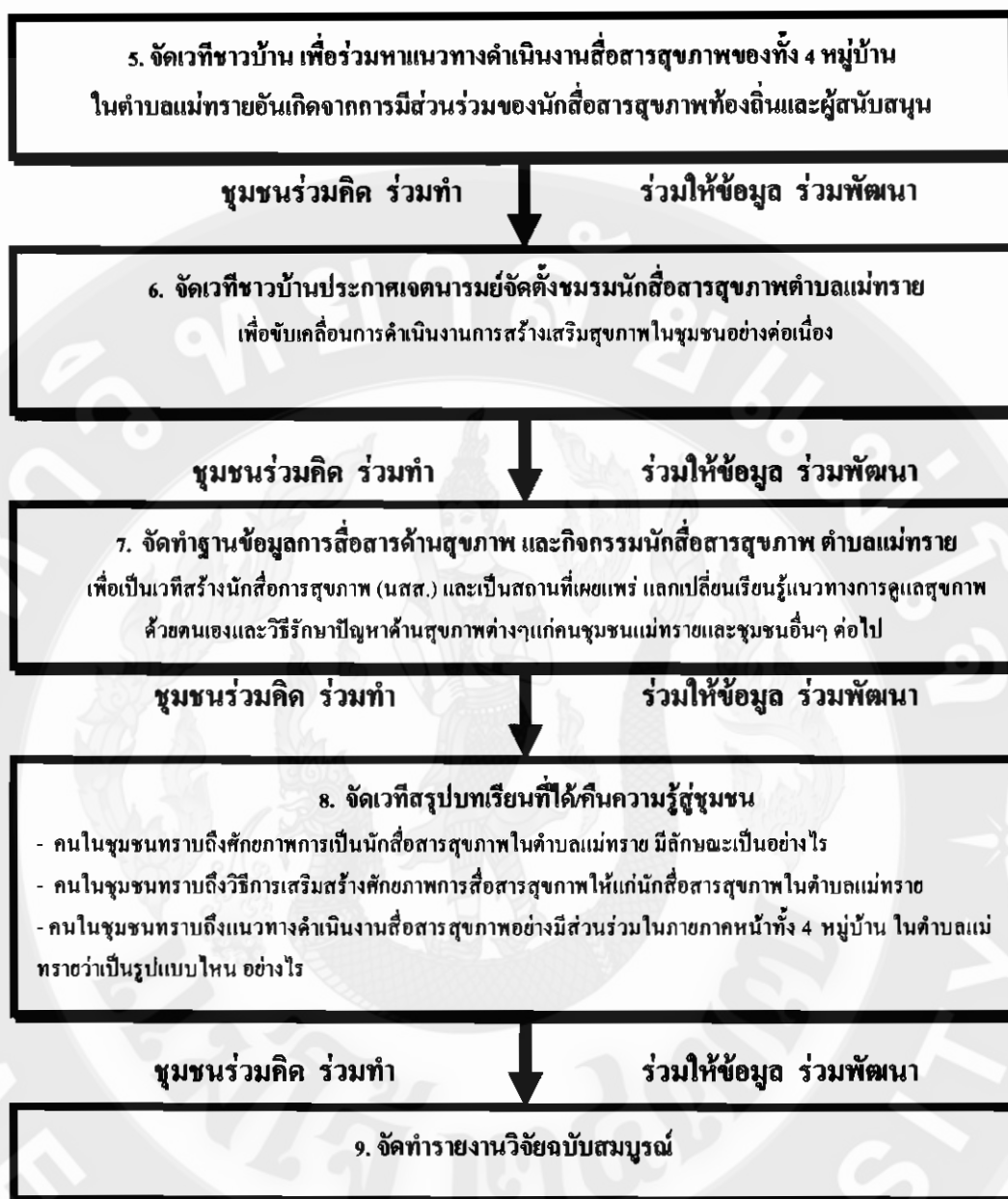
จำเริญ ไชยจิต และ คณะ (2547) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยเรื่องการสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาลอดส์ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ในการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นพื้นฐานสำคัญในประเด็นโรคเอดส์ โดยคนในชุมชนมีความห่วงใยในลูกหลานของตนต่อโรคเอดส์ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้ป่วยโรคเอดส์โดยไม่รังเกียจมากขึ้น ส่วนในการสื่อสารระดับกลุ่ม

พบว่า การสื่อสารของกลุ่มแม่บ้านที่มีความเป็นห่วงเป็นใยในครอบครัวจะมีการสื่อสารให้คนในครอบครัวได้ระวังตนเองจากการมีพฤติกรรมเสี่ยง

นอกจากนั้น ยังพบว่า สื่อบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน อ.ส.ม. ครู หน่วยงานพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และผู้ติดเชื้อ ส่วนสื่ออื่นๆที่มีบทบาท ได้แก่ การใช้หอกระจายข่าว จดหมายข่าว กิจกรรมวันโรคเอดส์ เสี่ยงคามตายของชุมชน อีกทั้งยังมีสื่อพื้นบ้าน เช่น เพลงจ้อย ซึ่งเป็นเพลงชาวเหนือ โดยนำมาประยุกต์ให้มีเนื้อหา รณรงค์ป้องกันเอดส์ การแสดงเพลงคำว เพลงขอของครูเพลงศิลปินพื้นบ้าน โดยสอดแทรกเนื้อหา การรณรงค์เรื่องเอดส์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการการวิจัยเชิงบรรยาย เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ พูดคุย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านเวทีชาวบ้าน และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยกรอบการเก็บข้อมูลที่ศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างประชาชนตำบลแม่ทราย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆของประชาชนตำบลแม่ทราย ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 100 คน จาก 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทราย ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแม่ทราย หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทรายต้นมัน หมู่ที่ 3 บ้านแม่ทรายใต้ และหมู่ที่ 4 บ้านแม่ทรายต้นมันเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 100 คน โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็นรายบุคคล(กลุ่มเป้าหมายต้องมีคุณลักษณะของการเป็นนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นได้ คือ สนใจเรื่องการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน และมีจิตอาสาในการสื่อสารด้านการดูแล ป้องกันสุขภาพ) เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วนและตรงประเด็นที่สัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่ผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเด็กและเยาวชนในชุมชนแม่ทราย กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุ อสม. ผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐในชุมชนแม่ทราย กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ชาวบ้าน/อาสาสมัคร ในชุมชนแม่ทรายทั้ง 4 หมู่บ้าน ที่ร่วมดำเนินการ
2. เยาวชน ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน หมอเมือง ในชุมชนแม่ทรายที่สนใจ
3. ตัวแทนหน่วยงานในชุมชนแม่ทราย ทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมสะท้อนกลับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ที่ผสมผสานการใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion) เทคนิค Problem tree ในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การระดมสมอง การฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น

การทดสอบเครื่องมือ

ข้อมูลในขั้นตอนการวิจัยนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงต้องมีการตีความและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในข้อมูลที่ได้มา กล่าวคือ ควรตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลกับการตีความของผู้วิจัยเกี่ยวกับความเป็นจริงระดับต่างๆ กับความคิดของผู้ให้ข้อมูลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาต่างๆ ของข้อมูล ทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) นอกจากนี้ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยและการตีความเรื่องราวต่างๆ ต้องผ่านการตรวจสอบเป็นระยะๆ ทุกขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้น และสัมภาษณ์เชิงลึกจากชาวบ้านแม่ทราย หมอเมือง ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชนในชุมชนแม่ทราย รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย โรงเรียนบ้านแม่ทราย โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลแม่ทราย วัดแม่ทราย ตลอดจนนักวิชาการท้องถิ่นที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือได้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชน โดยมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมถึงมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มีการศึกษาเรียนรู้และวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยให้คนในชุมชนแม่ทรายมีส่วนร่วมในการคิด ทำ แก้ปัญหา พัฒนา ประเมินผล ร่วมกับนักวิจัย
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการศึกษาเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลด้านสถิติต่างๆ แผนที่ ข้อมูล กชช 2 ค. ข้อมูล จปฐ. สิ่งตีพิมพ์ วารสาร บทความวิจัย ตลอดจนเอกสารต่างๆ ในชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแม่ทราย

วิธีการประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) พิจารณาจากข้อมูลเอกสาร และข้อเท็จจริงที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในพื้นที่เป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่ได้ในแต่ละกิจกรรมนำมาจัดระเบียบข้อมูลใหม่ โดยการจำแนกประเภทเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การศึกษาและกิจกรรม แล้วนำมาวิเคราะห์หาคู่บริบท รวมทั้งเปิดเวทีสรุปผลการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย

ซึ่งมีชุมชนและทีมวิจัยร่วมวิเคราะห์ กำหนดตัวชี้วัด และประมวลผลร่วมกัน โดยยึดประชาชนในชุมชนแม่ทรายเป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีการ/ขั้นตอนการวิจัยในชุมชนแม่ทราย

โครงการวิจัยและพัฒนากสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ครั้งนี้ ใช้รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของคนในชุมชนแม่ทรายร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย และเพื่อศึกษาแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน โดยประชาชนชุมชนแม่ทรายมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมพัฒนาด้วยกันในชุมชนแม่ทรายเอง ผ่านการจัดเวทีพูดคุยสะท้อนปัญหาสู่แนวทางแห่งปัญญาร่วมกัน มีวิธีการดำเนินการวิจัย 8 ขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาบริบทของตำบลแม่ทรายภาพรวม

1.1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม เศรษฐกิจ

- ประวัติศาสตร์ชุมชน ข้อมูลกายภาพ (ภูมินิเวศ) แผนที่ชุมชน ข้อมูลประชากร การศึกษา อาชีพ สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ

- ข้อมูลทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน

- ข้อมูลด้านสุขภาพของคนตำบลแม่ทราย

1.2) การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนต่อผลกระทบที่ได้รับด้านสุขภาพ

สำหรับวิธีการศึกษาบริบทของตำบลแม่ทราย มี 2 วิธี ดังนี้

(1) ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง : โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการที่สำคัญทั้งในระดับจังหวัด อำเภอและตำบลเกี่ยวกับตำบลแม่ทราย เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ศึกษาในภาพรวม การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสถิติต่างๆ แผนที่ ฯลฯ ของหน่วยงานราชการทั้งในระดับอำเภอเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพ ฯลฯ และประมวลข้อมูลในระดับตำบลและหมู่บ้าน จากข้อมูล กชช 2 ค. และข้อมูล จปฐ. เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

(2) จัดเวทีชาวบ้านเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสุขภาพในตำบลแม่ทราย

2) ค้นหานักสื่อสารสุขภาพที่มีศักยภาพและกระบวนการสื่อสารด้านสุขภาพ ทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลทราย (ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับแกนนำชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทราย)

2.1) จัดเวทีชาวบ้าน โดยเชิญกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ชาวบ้านตำบลแม่ทราย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีอนามัยตำบลแม่ทราย เจ้าหน้าที่อสม.ตำบลแม่ทราย สถานศึกษา พระภิกษุสงฆ์ หมอเมือง ราษฎรชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน องค์กรเครือข่ายต่างๆ ในตำบลแม่ทราย ตลอดจนนักวิชาการในท้องถิ่นทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เพื่อหาแนวร่วมผู้มีจิตสาธารณะในการเป็นนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทราย

2.2) จัดเวทีชาวบ้านเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานด้านสุขภาพของผู้ที่มีจิตอาสาในการสื่อสารด้านสุขภาพ กระบวนการสื่อสารด้านสุขภาพ และปัจจัยจูงใจในการเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2.3) ศึกษารูปแบบการสื่อสาร / ประเภทของสื่อที่ใช้ในพื้นที่ชุมชนแม่ทราย

2.4) มีกระบวนการบริหารจัดการด้านการสื่อสารสุขภาพอย่างไร ในตำบลแม่ทราย

2.5) ปัญหาที่ผ่านมาด้านการสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทรายมีอะไรบ้าง มีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร และปรารถนาจะเห็นแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพอย่างไรในภายภาคหน้า

3) จัดประชุม “เปิดตัว นสส. นักสื่อสารสุขภาพ” เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทสน์ “นักสื่อสารสุขภาพ” และบทบาทของนักสื่อสารสุขภาพ

3.1) ร่วมกันระดมความคิด เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน ของสภาวะการณ์ด้านสุขภาพ ทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทราย รวมถึงร่วมกันจัดทำแผนและสร้างแนวทางการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อสื่อสารสุขภาพให้คนในชุมชนตระหนัก สนใจ เฝ้าระวังในท้องถิ่นมากขึ้น

3.2) ดำรงหัวข้อความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของแกนนำนักสื่อสารสุขภาพในพื้นที่ ทั้ง 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทราย เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติได้จริงในชุมชน

4) เสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่ นักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นในตำบลแม่ทราย

- ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพการสื่อสารด้านสุขภาพให้แก่แกนนำชุมชนเยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ และผู้ที่สนใจร่วมเป็นนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่น ทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทราย โดยจัด

อบรมเชิงปฏิบัติการ 2 หลักสูตร ซึ่งหัวข้ออบรมจะลงมิตตามความสนใจของชุมชนเป็นผู้เลือก อาทิเช่น การฝึกพูดในที่สาธารณะ การจัดทำแผ่นพับ หรือการจัดรายการวิทยุชุมชนด้านสุขภาพ เป็นต้น

5) จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อร่วมหาแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทราย อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นและผู้สนับสนุน

- นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ร่วมระดมความคิดเห็น และร่วมหาแนวทางการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแกนนำในชุมชนระดับหมู่บ้าน ต่อไป

6) จัดเวทีชาวบ้าน เชิญแกนนำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้สนใจเป็นนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่น (นสส.ตำบลแม่ทราย) ร่วมประกาศเจตนารมณ์จัดตั้งชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7) จัดทำฐานข้อมูลการสื่อสารด้านสุขภาพ และกิจกรรมนักสื่อสารสุขภาพ ตำบลแม่ทราย เพื่อเป็นเวทีสร้างนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) และเป็นสถานที่เผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการดูแลสุขภาพด้วยตนเองและวิธีรักษาปัญหาด้านสุขภาพต่างๆแก่คนชุมชนแม่ทรายและชุมชนอื่นๆ ต่อไป

8) จัดเวทีสรุปบทเรียนที่ได้/คืนความรู้สู่ชุมชน

- คนในชุมชนทราบถึงศักยภาพการเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย มีลักษณะเป็นอย่างไร

- คนในชุมชนทราบถึงวิธีการเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่ักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

- คนในชุมชนทราบถึงแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมในภาคหน้าทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทรายว่าเป็นรูปแบบไหน อย่างไร

9) จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนแม่ทรายในการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ผู้การพัฒนาให้ชาวบ้านแม่ทรายมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองด้านการจัดการสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายได้ด้วยตัวชุมชนเองโดยร่วมด้วยช่วยกันดูแล ป้องกันสุขภาพของคนในพื้นที่ให้มีสุขภาพะทั้งทางกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณที่ดี ซึ่งผลการวิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ

- 1) เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย
- 2) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่ักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน

1.ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

- 1) ผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

“นสส.” หรือ “นักสื่อสารสุขภาพ” คือ ใครก็ได้ที่สนใจ/เห็นความสำคัญของสุขภาพและร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของคนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การบอกปากต่อปาก ผ่านวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว จดหมายข่าว หรือ จ๊อบ ชอ คำว่าเกี่ยวกับสุขภาพผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากสุขภาพเป็นเรื่องของคนทุกคน ไม่ใช่แค่รัฐบาล ดังนั้นภาคสังคม ชุมชน จึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่ดีที่สุด ทำได้ง่ายและเข้าถึงประชาชนได้มากและเร็วที่สุดนั่นเอง เป็นการเพิ่มบทบาทภาคประชาชนในระดับพื้นที่มากขึ้นในการร่วมกันค้นหาสุขภาพะ คือ การมีสุขภาพดีทั้ง กาย ใจ สังคม(ปัญญา) และจิตวิญญาณ ผู้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขด้วยการช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันสู่สุขภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชนแม่ทรายร่วมกันจากทุกภาคส่วนของพื้นที่

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย ผู้วิจัยได้จัดประชุมเวทีชาวบ้านโดยทำหนังสือเชิญแกนนำชุมชน ทั้ง 4 หมู่บ้าน ในตำบลแม่ทรายผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย และประกาศผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน เพื่อเชิญชวนชาวบ้านแม่ทรายที่มีจิตอาสาและสนใจเรื่องการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทราย

ประกอบด้วย กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแรงงาน กลุ่มผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมเป็นนักสื่อสารสุขภาพและเข้าร่วมกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ จากการเปิดรับสมัครผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย พบว่า มีผู้สนใจเข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้านและสมัครเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทรายด้วยความสมัครใจ จำนวน 89 คน ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ตำแหน่ง(ถ้ามี)	ที่อยู่
1	นายมนตรี อัฐวงศ์	ทำนา	-	ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
2	นายชัยชนะ เสือเพชร	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	73 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
3	นางศรีนวล บุญมาภิ	รับจ้าง	-	161 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
4	นางบัวเนียม วงศ์นิดา	ทำไร่	-	25/1 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
5	นางจำปี นะภิใจ	แม่บ้าน	-	16 ม. 1 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
6	นางบุญมา เถระ	ทำไร่ ทำนา	-	11 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
7	นางปิ่นปา ยอดดาคำ	ทำไร่	-	10 ม. 1 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
8	นางตุ้มคำ จันเสนา	ทำไร่ ทำนา	-	19 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
9	นายช่างพิศ บุญมาภิ	ค้าขาย	รองนายก อบต. แม่ทราย	33 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
10	นางแสงแก้ว อัฐวงศ์	ทำไร่ ทำนา	-	8/1 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
11	นายวิรัตน์ ปัญญาไธ้	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	170 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
12	นายมานะ ปะทะดวง	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	8/1 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140

13	นางบานเย็น อืดอ้อย	ทำไร่ ทำนา	-	78/1 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
14	นางจินดา ประชาดิษฐ์	ทำนา	-	158/1 ม. 1 ต.แม่ ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
15	นายสุทัศน์ บุญมาภิ	ธุรกิจส่วนตัว	นายกอบค.แม่ ทราย	13 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
16	นายนิคม ปิ่นนะ	ทำนา	-	29 ม. 1 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
17	นายสมหวัง เกทะ	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	78 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
18	นายฐิน กาสิชัย	ทำนา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.1	ม. 1 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
19	นายนิคม เชาว์เล่น	ทำไร่ ทำนา	สมาชิกอ.บ.ค.	8 ม. 1 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
20	นางสมคิด ปิ่นนะ	เกษตรกร	-	79 ม. 1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
21	นางสายบัว ปิ่นนะ	ทำนา	-	142/1 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
22	นางศรีพา นักรมวด	ทำไร่ ทำนา	-	190 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
23	นางชดช้อย นะภิไจ	แม่บ้าน	-	175 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
24	นางปิยมลย์ วงค์เมือง	เกษตรกร	อ.ส.ม.	158 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
25	นายบุญศรี บุญมาภิ	ทำนา	-	98/3 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
26	นางลำจวน มาหน้อย	แม่บ้าน	-	117/2 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140

27	น.ส.กรรณิการ์ สินธุวงศ์	นักเรียน	รองประธาน กลุ่มเด็กและ เยาวชน	24 ม.2 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
28	นายจ๊อน สินธุวงศ์	ทำไร่	-	22 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
29	นางสุขคำ อัฐวงศ์	ทำไร่	-	137/2 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
30	นางอมรรัตน์ เซาว์เด่น	ทำไร่	-	144/2 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
31	นางบัวจันทร์ นะภิใจ	แม่บ้าน	-	117/1 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
32	นางต๋น เดชพรหม	แม่บ้าน	-	109/3 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
33	นางลำดวน ทรายอินทร์	ทำไร่ ทำนา	-	35 ม.2 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
34	นายดวง สารสุท่า	ทำนา	อ.ส.ม.	135/1 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
35	นางบัวผ่อง วงศ์เมือง	ทำไร่	-	144/1 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
36	นางฟองเงิน เดชพรหม	ทำไร่ ทำนา	-	6 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
37	นางบุญทา กาศสกุล	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	29 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
38	นายอินเลข บุญมาภิ	ทำนา	-	111 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
39	นายบุญเถียร อินตะใจ	ช่างไม้	-	115/1 ม.2 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
40	นางบุญหลวง ใจกาศ	ทำนา	-	98/2 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140

41	นายเสวียน สิ้นชูวงศ์	ทำไร่/ทำนา	-	175 ม. 2 ต.แม่ทราย อ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140
42	นางปัทมา นันทิยา	ทำนา	-	52/2 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
43	นางไฉล ปัญจะ	ทำนา	-	30/3 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
44	นางวิภาดา ขอดคำคำ	ทำไร่	อ.ส.ม.	179 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
45	นางสุวิมล วังสุวรรณรักษ์	ค้าขาย	อ.ส.ม.	15 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
46	นางสายบัว อัฐวงศ์	ทำไร่ ทำนา	-	30/2 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
47	นางจำปี คอนทราย	-	-	67/1 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
48	นายสง่า อินมา	ทำไร่ ทำนา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.3	46 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
49	นางขาม วงศ์เมือง	แม่บ้าน	-	55/1 ม. 3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
50	น.ส.ทิพวรรณ สุขวุฒิไชย	รับราชการ	นักวิชาการศึกษา	39 ม.3 ต.น้ำชำ อ.เมือง จ.แพร่ 54000
51	นางสังเวียน บุญมาภิ	ทำนา	อ.ส.ม.	62 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
52	นางกันยา ภูณัติ	ทำไร่ ทำนา	-	53/1 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
53	นางประกอบ เถระ	ค้าขาย	-	29 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
54	นางแสงหล้า บุญมาภิ	แม่บ้าน	-	2 ม.3 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
55	นายมัน วารี	หมอยาสมุนไพร	-	65/1 ม.3 ต.แม่ทรายอ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140

56	นางกุลณ ดุงเงิน	ทำไร่/ทำนา	-	59 ม. 3 ต.แม่ทราย อ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140
57	นางฐิติยา เป็งป้อม	ทำนา	-	20 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
58	นายเชาวเลิศ สุทธิสวัสดิ์	ค้าขาย	ประธานชมรม ผู้สูงอายุ ต.แม่ทราย	24 ม. 4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
59	นายอนุชิต สุทธิสวัสดิ์	นักเรียน	ประธานกลุ่มเด็ก และเยาวชน	24 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
60	นางนงเยาว์ เป็งป้อม	ทำไร่ ทำนา	-	22 ม.4 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
61	นางปราณี เดชพรม	ทำนา	-	81/1 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
62	นางอรษา จาระยา	รับจ้าง	-	30/1 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
63	นางวิไล ขอดหาญ	ทำไร่ ทำนา	-	25 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
64	นายสุวิทย์ คำเฮื่อน	ทำไร่/ดนตรี พื้นบ้าน	-	87/5 ม. 4 ต.แม่ทรายอ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
65	นางขวัญใจ ทาทาน	ทำไร่/ทำนา	-	87/3 ม. 4 ต.แม่ทรายอ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
66	นางชาติ ปากำ	ทำไร่/ทำนา	-	12 หมู่ 4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
67	นางสุจินทร์ คำเฮื่อน	ทำไร่	-	87/5 ม. 4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
68	นายเพิ่ม นุญมาภิ	ค้าขาย ทำนา	ประธาน อ.ส.ม.	ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
69	นางจันทร์เพ็ญ วงศ์เปิบ	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	65/1 ต.แม่ทราย อ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140
70	นางสุทิพย์ เชยชม	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	163/2 ต.แม่ทราย

				อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
71	นางอรอินทร์ สะปู	ทำไร่ ทำนา	-	43/1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
72	นางอุดมศรี เมฆอากาศ	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	39/2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
73	นางเพชร ปินนะ	ทำนา	-	85/2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
74	นางวันเทิง บุญมาภิ	ทำไร่ ทำนา	อ.ส.ม.	83/4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
75	นายเอกศักดิ์ ป่าชน	ครู	ครู	3 ม.1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
76	นายแมน เข็นจิต	เกษตรกร	-	179 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
77	นางสังเวียน บุญมาภิ	ทำนา	-	62 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
78	นางถ้ำควล บุญมาภิ	เกษตรกร	ส.อบต.,อ.ส.ม.	84 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
79	นายขยับ ปินนะ	ทำไร่	อ.ส.ม.	24 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
80	นางผดม่อง ภิกาย	-	อ.ส.ม.	28/2 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
81	นายปิ่นทอง ปินนะ	ทำไร่	ผู้ใหญ่บ้าน ม.1	79 ม.1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
82	ค.ญ.ชยานี อันมาก	นักเรียน	-	84 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
83	ค.ญ.แพรวพนิดา ขวงแก้ว	นักเรียน	-	45 ม.4 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
84	ค.ช.รัฐพงศ์ เศษพรม	นักเรียน	-	29/3 ม.3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140
85	ค.ช.เทพพิทักษ์ เทียมยศ	นักเรียน	-	5 ม.1 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140

				กวาง จ.แพร่ 54140
86	ค.ญ.ณัฐิกา วาภิไธว	นักเรียน	-	109/4 ม.2 ค.แม่ทรายอ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140
87	ค.ญ.สุภารัตน์ บุญมาภิ	นักเรียน	-	161 ม. 2 ค.แม่ทรายอ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140
88	ค.ญ.กวิณธิดา มุตสาร	นักเรียน	-	158 ม.2 ค.แม่ทรายอ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140
89	ค.ญ.รุ่งนภา ทิราวังศ์	นักเรียน	-	21 ม.4 ค.แม่ทราย อ.ร้อง กวาง จ.แพร่ 54140

ตารางที่ 1 รายชื่อแกนนำนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

2) การคัดเลือกคณะกรรมการเครือข่ายแกนนำนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) ตำบลแม่ทราย

หลังจากที่มีการจัดเวทีชาวบ้านรับสมัครผู้ที่สนใจเป็นนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ซึ่งมีผู้สมัครเข้าร่วมเป็นนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายด้วยความสมัครใจ ทั้งหมด จำนวน 89 คน จากนั้นจึงได้จัดตั้งเป็นชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายขึ้นเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของครัวเรือนของประชาชนตำบลแม่ทราย และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเชิงรุก ซึ่งหลังจากจัดตั้งชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นจะเข้าสู่การคัดเลือกแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเพื่อเป็นแกนนำประสานงานหลักระดับตำบลและในระดับพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ซึ่งผู้ที่ได้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการจะมาจากการ โหวตจากเสียงข้างมากของการเลือกตั้งจากสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายทั้งหมด ซึ่งจากการลงประชามติ ได้ผลการคัดเลือกดังนี้

ประธาน นสส. คือ นายแมน เย็นจิต ทำหน้าที่ ประสานงานหลัก นสส.ตำบลแม่ทราย ทั้ง 4 หมู่บ้าน

รองประธาน นสส.ตำบล คือ นายเชาวเลิศ สุทธิสวัสดิ์ ทำหน้าที่ ให้การความช่วยเหลือประสานงานกับประธาน นสส.ตำบลแม่ทราย

แกนนำหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน ทำหน้าที่ รับผิดชอบงานที่ประธานและรองประธานมอบหมาย รวมถึงประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพให้สมาชิกในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลประกอบด้วยแกนนำหมู่บ้านดังต่อไปนี้ ได้แก่

หมู่ที่ 1	นางขัน	อุดอินทร์
	นายสุทิป	เชิญชม
หมู่ที่ 2	นายดวง	สารสุท่า
	นางบุญทา	กาศสกุล
หมู่ที่ 3	นายไข่	อัฐวงศ์
	นางวิภาดา	ยอดคำคำ
หมู่ที่ 4	นายเสวียน	เดชพรม
	นางลำควน	บุญมาภิ

3) คุณสมบัติของนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย

หลังจากคัดเลือกแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเพื่อเป็นแกนนำประสานงานหลักระดับตำบลและในระดับพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน แล้ว นายแมน เข็นจิต ตำแหน่งประธานนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย จึงได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมขึ้นระหว่างสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทราย แกนนำชุมชน นักวิชาการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและชาวบ้านในชุมชนแม่ทราย เพื่อกำหนดคุณสมบัติ บทบาทการเป็นนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่มุ่งหวัง โดยให้สมาชิกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทราย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและชาวบ้านแม่ทรายร่วมด้วยช่วยกันกำหนดคุณสมบัติ บทบาทของการเป็นนักสื่อสารสุขภาพที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานของคนที่มีจุดประสงค์ร่วมกัน ในการร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของคนในพื้นที่แม่ทรายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

จากการสรุปบทเรียนในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย แกนนำชุมชน นักวิชาการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและชาวบ้านในชุมชนแม่ทราย พบว่า ประชาชนตำบลแม่ทรายปรารถนาที่จะเห็นบทบาทของนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่มุ่งหวัง มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- มีความรู้เรื่องสุขภาพ และให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพได้
- มีความเสียสละ มีใจรักในการทำงานเพื่อสังคม (จิตอาสา)
- มีความน่าเชื่อถือ
- มีมนุษยสัมพันธ์ดี
- เป็นผู้รู้/ กล้าแสดงออก
- มีเทคนิคการพูด/การสื่อสารให้ปฏิบัติตามได้
- เป็นแบบอย่างในการดูแลสุขภาพที่ดี

4) วิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพประชาชนตำบลแม่ทราย

ภาพที่ 1 เวทีวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพประชาชนตำบลแม่ทราย

1) ปัญหาด้านสุขภาพทางกาย

พบว่า ประชาชนตำบลแม่ทรายมีพฤติกรรมมารับประทานอาหารยังไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น รับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ กินปลาดิบเป็นประจำ มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำเนื่องจากชุมชนแม่ทรายเป็นแหล่งผลิตสุรากลั่นพื้นบ้านขายในชุมชนด้วย นอกจากนั้นยังพบ โรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง อาการปวดข้อ ปวดเข่า ข้อเสื่อมเนื่องจากความชราตามอายุ การประพฤติดิปฏิบัติตนที่ไม่ถูกวิธีในการทำการเกษตร และการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้องในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ตอนปลายและกลุ่มวัยสูงอายุ ส่วนในกลุ่มเด็กและเยาวชนพบปัญหาโรคอ้วน ฟันผุ เนื่องจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังพบปัญหาการติดเกมส์ และการตั้งท้องก่อนวัยอันควรในกลุ่มเด็กและเยาวชนเพศหญิงที่มาจากครอบครัวที่แตกแยกด้วย นอกจากนั้น ยังพบปัญหาโรคกระเพาะอาหาร มะเร็งในเต้านม และโรคลิ้นหลาม

2) ปัญหาด้านสุขภาพจิต

พบว่า ประชาชนชุมชนแม่ทรายมีภาวะความเครียดอยู่ในระดับสูง อันเนื่องมาจากสาเหตุปัญหาวัยรุ่นนั้บขีรฉฉกรยานยนต์เร็วส่งเสียงดังรบกวนคนในพื้นที่ ปัญหาการดื่มสุราของหัวหน้าครอบครัว แล้วก่อการทะเลาะวิวาท รวมถึงพบภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ

3) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนแม่ทราย

พบว่า ประชาชนชุมชนแม่ทราย มีพฤติกรรมพึ่งตนเองด้านการดูแลสุขภาพด้วยตนเองโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนแม่ทราย ได้แก่

- มีการออกกำลังกายของผู้สูงอายุช่วงเย็น คือการรำไม้พองแม่บุญมี

- นำพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาทำเป็นยารักษาโรค
 - ➡ เช่น คั้นน้ำคั้นตะไคร้เพื่อรักษาอาการไอ
 - ➡ น้ำคั้นหญ้าหนอนตายเพื่อใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ เพื่อรักษาอาการปวดเอว ปวดหลัง
 - ➡ คั้นน้ำคั้นเม็ดมะม่วงหิมพานเพื่อรักษาโรคความดันโลหิตสูง
 - ➡ คั้นน้ำรางจืดเพื่อล้างสารพิษ ล้างสารเคมี
- ปลุกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ เช่น ปลุกผักตำลึง ผักกาด มะเขือ พริก ฯลฯ
- มีการนั่งสมาธิทุกวันพระโดยผู้สนใจในหมู่บ้านแม่ทราย
- ไปพบแพทย์
- เปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารในผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน ไม่เน้นรสหวาน เค็ม และมัน ควบคุมคุณภาพอาหารในผู้ป่วยโรคเบาหวาน
- ทำงานบ้านเป็นประจำ (ถือเป็นการออกกำลังกายในตัว)
- ทุกวันจันทร์ อังคาร พุธ ที่โรงเรียนบ้านแม่ทรายมีการเต้นแอโรบิกเป็นประจำ
- เรื่องฟันผุในเด็กทางโรงเรียนมีการแปรงฟันก่อนเข้าห้องเรียน
- เปลี่ยนพฤติกรรมงดสูบบุหรี่ งดดื่มสุราในผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง
- รวมกลุ่มเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ

4) ตัวอย่างต้นแบบพฤติกรรมดูแลสุขภาพด้วยตนเองในตำบลแม่ทราย

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกแกนนำชุมชนแม่ทรายทั้ง 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทรายพบว่า ชุมชนแม่ทรายมีตัวอย่างต้นแบบที่ดี (Best Practice) ด้านพฤติกรรมดูแลสุขภาพด้วยตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นในชุมชนแม่ทราย ดังนี้

- หลงจันทร์ใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทาง โดยหลงจันทร์จะปั่นจักรยานไปทุกที่ที่หลงจันทร์เดินทางไปเป็นประจำสม่ำเสมอ ทำให้หลงจันทร์มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นราวคราวเดียวกัน ซึ่งถือว่าการปั่นจักรยานนั้นเป็นการออกกำลังกายวิธีการหนึ่งที่ส่งเสริมให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงได้
- หลงนันท์ (อายุ 80 ปี) ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา ซึ่งปัจจุบันหลงนันท์ยังคงมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ
- หลงประสาธ , ครูต้น ,ดาเหมือน,จำอู๋ย มีวิธีการดูแลสุขภาพตนเอง คือจะหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารหวาน มัน เค็ม หลีกเลี่ยงการรับประทานยาชุด รับประทานผักมากๆ และหมั่นออกกำลังกายสม่ำเสมอ ทำให้ปัจจุบันไม่มีโรคภัยไข้เจ็บแต่อย่างใด

- ยายคำป้อ เถระ(อายุ 82 ปี) สุขภาพแข็งแรง มีลูกถึง 12 คน ปัจจุบันลูกขึ้นหุงข้าวตั้งแต่ตี 4-ตี 5 เดินมาตลาดด้วยตนเองทุกวัน อารมณ์ดี สนุกสนาน ไม่เครียด สุขภาพจึงแข็งแรง
- ป้าบุญทา เป็นโรคเบาหวานซึ่งได้รับการถ่ายทอดผ่านกรรมพันธุ์ ซึ่งหลังจากที่ป้าบุญทาทราบว่าตนเองป่วยเป็นโรคเบาหวาน ป้าบุญทาจึงพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมควบคุมการรับประทานไม่ทานอาหารหวาน มัน เค็ม เพื่อที่จะควบคุมน้ำตาลในเลือดไม่ให้สูงเกินไป อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการป่วยเป็นโรคแทรกซ้อนต่างๆ ด้วย
- ป้าสายบัว เป็นโรคความดันโลหิตสูง จึงได้เปลี่ยนพฤติกรรมโดยงดรับประทานอาหารเค็ม เผ็ด มัน ซึ่งเป็นสาเหตุของการก่อเกิดความดันโลหิตสูง และหันมารับประทานผัก ผลไม้ มากๆ แทน
- หมอเวียน ลินรวงศ์ ด้วยท่านเป็นหมอยาสมุนไพรในตำบลแม่ทราย จึงมีความรู้มากมาย เกี่ยวกับสูตรยาสมุนไพรมาประยุกต์ใช้กับตนเองและคนในครอบครัว ทำให้มีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บนอกจากการมีอวัยวะที่เสื่อมไปตามวัยเท่านั้น ซึ่งหมอเวียนได้ให้สูตรยาสมุนไพรแก้โรคความดันโลหิตสูง มีวิธีการทำ คือ ให้นำต้นเม็ดยะมวงหิมมะพาน หญ้า คาล่อม และไมยราบ มาต้มรวมกันในหม้อ แล้วคั้นน้ำยาหม้อ จะช่วยแก้ความดันได้ดี
- ลุงนิคม เคยป่วยเป็นโรคปอด รักษาตัวนานกว่าจะหาย เมื่อคุณลุงมาวิเคราะห์ตัวเองพบว่า พฤติกรรมสุขภาพเป็นปัญหาสำคัญ เพราะชอบกินปลาดิบ สูบบุหรี่จัด และดื่มสุรามาก จึงค่อยๆ ลดพฤติกรรมดังกล่าวลงจนรักษาตัวหาย จากนั้นจึงบอกตัวเองว่าจะไม่กลับไปเป็นเช่นนั้นอีก และในที่สุดด้วยมุ่งมั่นตั้งใจของลุงนิคมจึงสามารถเลิกพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด ได้ หลังจากนั้นลุงนิคมก็ได้พบว่าสิ่งที่ได้รับตามมา คือ ความจำดีขึ้น ซึ่ง เมื่อก่อนจะหลงๆ ลืมๆ ช่วยให้ห้องบทสวดต่างๆ ได้ดีกว่าเดิม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่ักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

1. การเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่ักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

หลังจากทราบถึงสถานการณ์สุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้จัดเวทีเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่การปรับกระบวนการทัศนคติเป็น “นักสื่อสารสุขภาพ” เพื่อให้สมาชิกนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) ทราบถึงบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติการเป็นนักสื่อสารสุขภาพที่ดีพึงต้องปฏิบัติเป็นอย่างไร จากนั้นจึงทำการสนทนากลุ่มสำรวจความต้องการการเสริมสร้างศักยภาพแก่สมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย และจัดทำการวิเคราะห์จุดอ่อนของสมาชิกนักสื่อสาร

สุขภาพตำบลแม่ทรายเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพสมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายให้มีศักยภาพมากขึ้น ทั้งนี้หัวข้อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพสมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพจะขึ้นอยู่กับมติประชาพิจารณ์ของสมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายโดยนำข้อมูลจากเวทีการวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อนของสมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายและข้อมูลความต้องการการเสริมสร้างศักยภาพแก่สมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมาประกอบประกอบการพิจารณาหลักสูตรอบรมที่จะจัดขึ้น ผลจากการประชาพิจารณ์สรุปว่าหลักสูตรการเสริมสร้างศักยภาพแก่สมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย มีดังต่อไปนี้

1) เทคนิคการพูดในที่ชุมชน

2) เทคนิคการการประชาสัมพันธ์บอร์ดนิเทศ และการจัดรายการจัดวิทยุ

หลังจากได้หัวข้อในการพัฒนาศักยภาพของนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายแล้ว คณะผู้วิจัยร่วมกับนักร้องสื่อสารสุขภาพที่เข้าร่วมการวิจัยจึงได้ได้กำหนดช่วงเวลาในการจัดอบรมทั้ง 2 หัวข้อดังกล่าว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2. หลักสูตรที่ 1 :การฝึกอบรมเทคนิคการพูดในที่ชุมชน

คณะผู้วิจัยได้อำนาจการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการพูดในที่ชุมชนให้แก่สมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่ได้เข้าร่วม โครงการวิจัยจากการสมัครเป็นสมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกนักร้องสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายมีความรู้ ทักษะสามารถปฏิบัติพูดให้ข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพ การป้องกัน และการรักษาสุขภาพจากโรคร้ายต่างๆแก่ประชาชนในชุมชนแม่ทรายได้ ซึ่งการจัดฝึกอบรมเทคนิคการพูดในที่ชุมชนจัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ มีวิทยากรมาให้ความรู้แก่แกนนำสมาชิกชมรมนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย จำนวน 4 ท่าน ดังนี้

1. นางสาวสุวิชา จันทรสุริยะกุล นักร้องสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (สาธารณสุขจังหวัด)
2. นางจิตาภา กระทบความ นักร้องสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (โรงพยาบาลรื่องขวาง)
3. นางสาวชนิสรา ชมศิลป์ นักร้องสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (สวท.แพร่)
4. นางภาววิ ศักดิ์สิทธิ์ นักร้องสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (โรงพยาบาลรื่องขวาง)

จากการฝึกอบรมหลักสูตรการพูดในที่ชุมชน วิทยากรได้ให้ความรู้แก่แกนนำนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ถึงแนวทางการพูดในที่ชุมชนให้ประสบผลสำเร็จในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1) การพูดในที่ชุมชน คือ การพูดในที่สาธารณะ มีผู้ฟังเป็นจำนวนมาก ผู้พูดต้องสนใจปฏิกิริยาตอบสนองผู้ฟัง ทั้งเป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษาการพูดต่อหน้าประชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พูดได้แสดงความสามารถเฉพาะตัวเพราะทุกคนที่ไม่เป็นไปย่อมพูดได้ แต่บางคนเท่านั้น

ที่พูดเป็น เพราะการพูดเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ไม่จำเป็นต้องอาศัยพรสวรรค์เสมอไปแต่สามารถพูดได้ เพราะการศึกษา การฝึกฝน ฉะนั้นการฝึกพูดในที่ประชุมชนซึ่งเป็นวิธีที่ดีอีกวิธีหนึ่งในการปรับปรุงบุคลิกภาพทั้งภายในและภายนอกเพื่อการเป็นนักพูดที่ดี

2) การเตรียมตัวพูดในที่ชุมชน

การพูดในที่ประชุมชนเนื่องจากมีผู้ฟังเป็นจำนวนมาก ผู้ฟังตั้งความหวังจะได้รับความรู้และสาระประโยชน์จากการฟัง ผู้พูดจึงต้องเตรียมตัวเป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก จะช่วยให้ผู้พูดประสบความสำเร็จได้ผู้พูดจะเตรียมตัวอย่างไรบ้าง โดยมีหลักกว้างๆ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะพูดอะไร เพื่ออะไร มีขอบข่ายกว้างขวางมากน้อยเพียงใด

2. วิเคราะห์ผู้ฟัง พิจารณานักฟังเพศ วัย การศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ ความสนใจ ความมุ่งหวัง และทัศนคติ ที่กลุ่มผู้ฟังมีต่อเรื่องที่พูด และตัวผู้พูดเพื่อนำข้อมูลมาเตรียมพูด เตรียมวิธีการใช้ภาษาให้เหมาะกับผู้ฟัง

3. กำหนดขอบเขตของเรื่อง โดยคำนึงถึงเนื้อเรื่องและเวลาที่จะพูด กำหนดประเด็นสำคัญให้ชัดเจน

4. รวบรวมเนื้อหา ต้องจัดเนื้อหาที่ผู้ฟังได้รับประโยชน์มากที่สุด การรวบรวมเนื้อหาทำได้ หาได้จากการศึกษา ค้นคว้าจากการอ่านการสัมภาษณ์ ได้ถามผู้รู้ ใช้ความรู้ความสามารถ แล้วจดบันทึก

5. เรียบเรียงเนื้อเรื่อง ผู้พูดจัดทำเค้าโครงเรื่องให้ชัดเจนเป็นไปตามลำดับ จะกล่าวเปิดเรื่องอย่างไร เตรียมการใช้ภาษาให้เหมาะสม กระชับ เข้าใจง่าย ตรงประเด็น พอเหมาะกับเวลา

6. การซ้อมพูด เพื่อให้แสดงความมั่นใจต้องซ้อมพูด ออกเสียงพูดอักขรวิธี มีลีลา จังหวะ ท่าทาง สีหน้า สายตา น้ำเสียง มีผู้ฟังช่วยติชมการพูด มีการบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์การฝึกซ้อม ในกรณีเป็นการพูด แบบจับพลัด ผู้พูดไม่รู้ตัวมาก่อน หรือรู้ล่วงหน้าเพียงระยะเวลาสั้น ๆ เช่น กล่าวอวยพรในงานมงคล สมรส กล่าวแสดงความยินดี กล่าวแสดงความคิดเห็นในนามของแขกผู้มีเกียรติ ผู้พูดส่วนน้อยที่พูดได้อย่างไม่เคอะเขิน ผู้พูดที่มีประสบการณ์สามารถสร้างบรรยากาศได้ดี แต่ผู้พูดเป็นจำนวนมากยังเคอะเขินจึงขอเสนอข้อแนะนำในการพูด ดังนี้

- เมื่อได้รับเชิญให้พูด อย่าตกใจ จงภูมิใจที่ได้รับเกียรติ ลุกขึ้นเดินไปอย่างสง่าผ่าเผย กล่าวทักทายต่อที่ประชุมให้เหมาะสมกับที่ประชุม พร้อมกับสังเกตสถานการณ์แวดล้อม เริ่มประโยคแรกเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้มากที่สุด

- พูดเรื่องที่ง่ายและใกล้ตัวที่สุด ลำดับเรื่องที่จะพูดก่อนหลัง โดยเสนอแนวคิดอย่างกระชับที่สุด พูดไปอย่างต่อเนื่อง พูดบทสรุปในตอนจบอย่างประทับใจ พยายามรักษาเวลาที่กำหนดไว้

- ในกรณีที่เป็นการตอบคำถาม กล่าวทักทายหรือทำขั้นตอนอย่างสั้นๆ แล้วทวนคำถามให้ กระชับ จึงตอบโดยลำดับเรื่องให้ตรงประเด็น ขยายความให้ชัดเจน

- ผู้พูดต้องมีปฏิภาณ (ความสามารถในการแสดงความคิดที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้ง ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างฉับไว) เรียบเรียงเนื้อเรื่องพูดได้ทันที คิดได้เร็ว ฉะนั้น จึงฝึกหัดให้คิด เร็ว ๆ ไว้อย่างน้อย ๆ จะได้ช่วยได้มาก

เมื่อวิทยากรกล่าวถึงเนื้อหาต่างๆเกี่ยวกับหลักการพูดในที่ชุมชนพอสังเขปแล้ว ภาควิชาได้ เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกท่านฝึกปฏิบัติจริง โดยมีการกำหนดหัวข้อของการพูดในที่ชุมชน ดังนี้

1. การแนะนำวิธีการดูแลสุขภาพ
2. การส่งเสริมสุขภาพ/การป้องกันโรค
3. ประสบการณ์ชีวิตเรื่องสุขภาพ

วิธีการ/ขั้นตอน ในการฝึกพูดในที่ชุมชน มีดังต่อไปนี้

1. แนะนำตนเอง
2. นำเข้าสู่เนื้อหา
3. เนื้อหา,ข้อมูล
4. สรุป

ภาพที่ 2 การฝึกอบรมภาคปฏิบัติด้านการพูดในที่ชุมชน

หลังจากอบรมให้ความรู้เรื่องเทคนิคการพูดในที่ชุมชนในช่วงเช้าและฝึกปฏิบัติจริงในช่วง บ่ายเสร็จสิ้นลง จากนั้นสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพจึง

ร่วมสรุปบทเรียนสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน ทั้งนี้มีเสียงสะท้อนจากความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้

- 1) สมาชิกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายได้รับความรู้เกี่ยวกับการฝึกพูดในที่ชุมชนมากขึ้น ทั้งวิธีการพูด ลักษณะท่าทาง การจับไมโครโฟนที่ถูกต้องและจะนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป
- 2) ได้เรียนรู้เขาเรียนรู้เรา ในด้านการดูแลสุขภาพของเพื่อนสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายถึงแนวทางการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องในการปรับประยุกต์ใช้กับตนเอง คนในครอบครัว และเพื่อนบ้านต่อไป
- 3) สมาชิกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายมีความกล้าแสดงออกต่อหน้าชุมชนมากขึ้น จากที่พูดไม่ค่อยได้ ทำให้พูดเก่งมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมอบรมยังกล่าวต่ออีกว่าจะนำองค์ความรู้ด้านเทคนิคการพูดในที่ชุมชนที่ได้รับไปใช้ปฏิบัติในชุมชนต่อไปในอนาคตอีกด้วย

3. หลักสูตรที่ 2 : เทคนิคการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ระดับองค์กรและการจัดการวิทยุ การฝึกอบรมหลักสูตรการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และการจัดการวิทยุ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2555 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายสามารถนำสื่อประชาสัมพันธ์ด้านสุขภาพจากหน่วยงานต่างๆมาสร้างสื่อประชาสัมพันธ์โดยปรับภาษา เนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนแม่ทราย และประชาชนในพื้นที่ให้ง่ายต่อการรับรู้ และเกิดเข้าใจตรงกัน เนื้อหาการอบรมประกอบด้วย 2 ช่วง ดังนี้ 1) ช่วงเช้า: เป็นการอบรมการให้ความรู้ด้านการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ วิทยากรบรรยาย ประกอบด้วย (1) นางสาวสุวิชา จันทร์สุริยะกุล นักสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (สาธารณสุขจังหวัดแพร่) (2) นางจิตภา กระหมุดความ นักสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (โรงพยาบาลรื่องขวาง) และ (3) นางภาวิ ศักดิ์สิทธิ์ นักสื่อสารสุขภาพจังหวัดแพร่ (โรงพยาบาลรื่องขวาง) และ 2) ช่วงบ่าย : อบรมการให้ความรู้ด้านการจัดการวิทยุ วิทยากรบรรยาย คือ คุณชนิสา ชมศิลป์ ตำแหน่งผู้สื่อข่าวระดับ 7 จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ ซึ่งในช่วงแรกวิทยากรได้อธิบายถึงเทคนิคการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยการผลิตสื่อระดับท้องถิ่นด้านสุขภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ช่วงเช้า: อบรมเทคนิคการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยการผลิตสื่อระดับท้องถิ่นด้านสุขภาพ การอบรมครั้งนี้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้แกนนำนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทราย ได้เรียนรู้ร่วมกันถึงแนวทางการผลิตสื่อระดับท้องถิ่นด้านสุขภาพ หลังจากวิทยากรได้บรรยายถึงเนื้อหาต่างๆ เกี่ยวกับแนวทางการผลิตสื่อระดับท้องถิ่นด้านสุขภาพแล้ว จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้า

รับการอบรมทุกคนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการฝึกปฏิบัติจริง โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มเลือกโปสเตอร์ซึ่งทางวิทยากรจัดเตรียมมาให้ เพื่อฝึกจัดทำบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพใน 4 เรื่อง ดังนี้ 1) บุหรี่ 2) ไข้หวัด 3) ไข้เลือดออก 4) สุขบัญญัติ 10 ประการ โดยวิทยากรได้แนะนำหลักการจัดทำบอร์ดนิเทศ ดังนี้

- 1) ควรจะรู้ว่าป้ายนิเทศที่จะนำมาบอกแก่ชาวบ้านในชุมชนเป็นเรื่องอะไร
- 2) สรุปประเด็นสำคัญๆในเรื่องนั้นๆ จากแผ่นพับ หรือ โปสเตอร์ที่ได้มาก่อน
- 3) รู้จักกลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการจะบอกกล่าวผ่านสื่อป้ายนิเทศ
- 4) ในบอร์ดนิเทศควรมี พาดหัวหลัก/พาดหัวรอง/การเรียงร้อยเรื่องราว ให้น่าอ่าน
- 5) การเลือกใช้สี ควรใช้สีโทนเดียวกัน เช่น เหลือง ส้ม แดง / น้ำเงิน ม่วง เทา
- 6) พิจารณาความสมดุลของภาพไม่ให้หนักไป หรือ โกงไป
- 7) ควรมีการตกแต่งภาพให้สวยงาม เช่น ทำดอกไม้ตกแต่ง ดัดขอบตัวหนังสือให้มีมิติ เป็นต้น

ภาพที่ 3 สื่อบอร์ดนิเทศประชาสัมพันธ์ที่นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายร่วมจัดทำขึ้น

หลังจากแต่ละกลุ่มทำการจัดทำบอร์ดนิเทศเสร็จ ก็เปิดโอกาสให้นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมอบรมทั้ง 4 กลุ่มนำเสนอผลงานพร้อมการวิพากษ์จากคณะวิทยากรเพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการนำไปปรับปรุงสู่การนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้จริงในชุมชนต่อไป หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยร่วมกับแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายจึงได้ระดมสมองร่วมกันว่า ควรจะมีการนำบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามจุดสำคัญต่างๆที่มีประชาชนในชุมชนแม่ทรายรวมตัวกันเยอะๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแล ป้องกัน รักษาโรคภัยไข้เจ็บ

ต่างๆ แก่ชาวบ้านแม่ทรายได้อย่างทั่วถึงในการรับรู้ เข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องได้ ทั้งนี้ได้กำหนดจุดติดตั้งบอร์ดนิเทศ 4 จุด ดังนี้

1. ศาลาหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน (4 แห่ง /ทั้ง 4 หมู่บ้าน)
2. วัด
3. โรงเรียน
4. ตลาดสด

ช่วงท้าย : อบรมเทคนิคการให้ความรู้ด้านการจัดรายการวิทยุ การอบรมครั้งนี้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้แกนนำนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายได้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเภทของรายการวิทยุ การเขียนสคริปและเทคนิคการจัดรายการวิทยุ และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ดังมีรายละเอียดเนื้อหาต่อไปนี้

1) ประเภทของรายการวิทยุ โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) รายการบันเทิง : เน้นความสนุกสนานอย่างเดียวนิไม่มีสาระความรู้แทรก โดยมีการเปิดเพลงคั่นรายการ

(2) รายการสาระบันเทิง : เน้นมีสาระความรู้แต่ขณะเดียวกันก็จะมีการเปิดเพลงแทรกด้วยเพื่อไม่ให้น่าเบื่อ และเป็นเชิงวิชาการมากเกินไป

(3) รายการความรู้ : เนื้อหารายการจะเป็นเรื่องความรู้ทั้งหมด เช่น คุยเรื่องการเกษตร สุขภาพ ตั้งแต่ต้นจนจบ ข้อเสียของรายการความรู้ คือ ผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกเบื่อ

(4) รายการสนทนา : เน้นการนำผู้รู้เข้ามาร่วมพูดคุยขณะออกรายการด้วย หรือมีผู้ร่วมจัดรายการมากกว่า 2 คนขึ้นไป เพื่อเล่าถึงเรื่องราวชีวิต ข่าวท้องถิ่น การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ฯลฯ เป็นต้น

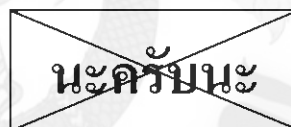
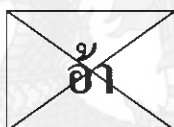
ภาพที่ 4 วิทยากรให้ความรู้เรื่องเทคนิคการจัดทำสคริปและเทคนิคการจัดรายการวิทยุ

2) แนวทาง/สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดรายการวิทยุ ควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- ระยะเวลาของไมค์ ไม่ควรไกลเกินไปจะทำให้เสียงฟังอื้ออึง และไม่ควรไกลไมค์โคร โฟนจนเกินไปจะทำให้คนฟังทางบ้าน ได้ยินเสียงเบา
- คำขึ้นต้นในการทักทาย ควรใช้ ท่านผู้ฟัง /คุณผู้ฟัง
- บอกจุดประสงค์การจัดรายการ
- เปิดเมนูรายการ ว่าวันนี้มีเรื่องอะไรนำเสนอบ้าง
- ควรมีบทรายการวิทยุให้กับผู้ควบคุมเสียง เพื่อรู้จังหวะในการพูดและเปิดเพลง
- อุปกรณ์เครื่องเสียง ควรเลือกใช้อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การส่งสารส่งไปยังผู้รับสารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

ยังผู้รับสารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

- ควรมีช่วงในการผ่อนคลาย หรือเปิดเพลงสั้น ไม่ควรพูดยาวจนเกินไป เพราะหากพูดยาวจนเกินไปคนจะไม่สนใจ ซึ่งโดยทั่วไป 1 ช่วงจะพูดเนื้อหาสาระยาวประมาณ 3-5 นาทีเท่านั้น
- ควรจัดลำดับการนำเสนอทั้งเรื่องที่จะพูดให้สมดุล โดยลำดับเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องที่หนักเกินไปติดๆกัน ควรนำเสนอ หนัก เบา หนัก เบา ให้สมดุลกัน เพื่อคนฟังจะได้ไม่เครียด
- หากคิดคำ “อ้อ” หรือคำสร้อยอื่นๆ ที่ไม่สื่อความหมาย มีวิธีแก้โดยให้เขียน “อ้อ” ไว้ในกระดาษ A 4 ตัวใหญ่ๆ แล้ววางไว้ด้านหน้าโต๊ะเพื่อเตือนสติไม่ให้กล่าวคำนั้นอีก

- การจะโยนเข้าเพลง ไม่ควรใช้คำว่า “ฟังเพลงคลายอารมณ์สักนิดนะครับ” ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าที่ฟังมานั้นเครียดมาตลอด ดังนั้นจึงควรเปลี่ยนเป็น “ช่วงนี้ ไปพักฟังเพลงสักครู่นะครับ” แทน

- กรณี มีผู้ร่วมสนทนา 2 คนในขณะจัดรายการ หากจะ โยนให้อีกคนพูด ควรกล่าว ว่า “ช่วงนี้ไปฟังเรื่องน่ารู้กับน้อง...กันครับ” และหลังจากนั้นคนที่ 2 กล่าวทักทายสวัสดิ์คุณผู้ฟัง ก่อน

- การจัดรายการวิทยุไม่ควรพูดเหมือนอ่านหนังสือ จะทำให้ไม่น่าสนใจ แต่ควรเปลี่ยนมาเป็นลักษณะการเล่าเรื่องโดยใช้ภาษาพูดเข้าไปแทน และควรใส่อารมณ์ของการพูดในเนื้อหาของเรื่องนั้นๆ เข้าไปด้วย เพื่อให้หน้าฟัง และเป็นกันเอง

- กรณีจะกล่าวถึงขั้น 1 2 3 ควรใช้เป็น ประการแรก ประการที่สอง และประการสุดท้าย แทน การบอกเป็น 1 2 3

- ในการจัดรายการไม่ควรให้เสียงหายจากคลื่น เกิน 3 วินาที เพราะแสดงว่าผู้พูด กำลังมีปัญหา หรืออาจแสดงถึงความไม่มีความชำนาญพอในการจัดรายการ

- กรณีมีคำศัพท์ที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือคำศัพท์ยากๆ ควรมีการเขียนภาษาไทยกำกับด้านบนเพื่อให้ออกเสียงขณะจัดรายการได้ง่าย และไม่ติดขัด เช่น H1 N1 (เอชวัน เอ็นวัน) เป็นต้น

- การกล่าวจบหรือปิดรายการ ไม่ควรจบลงที่อ้อๆ แต่ควรมีทิ้งท้ายในลักษณะกล่าวลา/สรุป/ฝากความหวัง หรือเปิดประเด็นใหม่ให้คนฟังติดตามในครั้งต่อไป

หลังจากวิทยากรได้ให้ความรู้แก่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายถึงแนวทางการจัดรายการวิทยุ และการจัดทำสคลิปแล้วจึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยเขียนสคริปต์เอง และจัดรายการวิทยุจริงด้วยตนเอง โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการอบรมฯ ออกเป็น 4 กลุ่ม (โดยคณะเด็กเยาวชน ร่วมกับแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย) ให้แต่ละกลุ่มเลือกแผนผังซึ่งทางวิทยากรเตรียมมาให้เพื่อเป็นแบบฝึกหัดทดลองจัดทำสคลิป มี 4 เรื่อง ดังนี้ 1) โรคไข้เลือดออก 2) โรคเบาหวาน 3) โรคไข้หวัดใหญ่ และ 4) บุหรี่มือสอง

จากการทำงานร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชนและแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งความแตกต่างระหว่างวัยไม่ใช่อุปสรรคแต่ประการใดในการจัดทำสคลิป แต่ในมุมมองของวิทยากรถือเป็นการผสมผสานความคิดระหว่างรุ่นเด็กกับผู้ใหญ่อายุต่างวัยที่เด็กและผู้ใหญ่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี ซึ่งหลังจากเขียนบทสคริปต์การจัดรายการวิทยุเสร็จ ก็เปิดโอกาสให้ทั้ง 4 กลุ่มนำเสนอผลงานพร้อมการวิพากษ์จากท่านวิทยากรเพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการนำไปปรับปรุงเพื่อจัดวิทยุชุมชนต่อไป หลังจากนั้นได้นำผลงานของแต่ละกลุ่มคิดฝ่าฝืนห้องเพื่อให้กลุ่มอื่นๆ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเขียนสคลิปของกลุ่มอื่นๆ ด้วย

จากนั้น คณะผู้วิจัยและแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายจึงได้สรุปบทเรียนที่ได้จากการจัดอบรมเทคนิคการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อออร์ดิเนเทสด้านสุขภาพและเทคนิคการจัดรายการวิทยุ (คณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการจัดเวทีสรุปบทเรียนเท่านั้น) ซึ่งผลสรุปผลที่ได้จากการจัดเวทีพัฒนาศักยภาพดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1) แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีการจัดบอร์ดิเนตส์ประชาสัมพันธ์ และเทคนิคการจัดรายการวิทยุมากขึ้น และจะนำไปประยุกต์ใช้ในการให้ความรู้แก่คนในครอบครัวของตนเอง และประชาชนในพื้นที่ต่อไป ด้วยการจัดรายการวิทยุชุมชนผ่านวิทยุเพื่อการศึกษา FM 94 MHz เสียงจากแม่โจ้-แพร่ฯ ในรายการป๊ะกันยามแลง กับลุงหนานแดงคนบ่องาม

2) แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ที่เป็นอ.ส.ม.อยู่แล้ว จะนำความรู้เรื่องการจัดรายการวิทยุและการจัดทำบอร์ดิเนตส์ไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านตนเอง เช่น การจัดบอร์ดิเนตส์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การป้องกัน รักษาโรคต่างๆ ให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านของตนเองต่อไป

3) แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เป็นประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน จะถ่ายทอดความรู้เรื่องเทคนิคการจัดรายการวิทยุเพื่อนำมาประยุกต์สู่การจัดทำสคริปและจัดเสียงตามสายผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้านเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านแม่ทรายในด้านการดูแลสุขภาพของตนเองและคนในชุมชนเชิงรุก

ภาพที่ 5 แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายผลผลิตที่ได้จากโครงการวิจัยได้จัดรายการวิทยุเพื่อร่วมดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยจิตอาสา

4. ผลการประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายใน 2 หลักสูตร

หลังจากการจัดอบรมการพัฒนาศักยภาพแก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ใน 2 หลักสูตรได้แก่ 1) หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน และ 2) หลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์บอร์ดนิเทศและการจัดรายการวิทยุ ทางคณะผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมเวทีการพัฒนาศักยภาพทั้ง 2 หลักสูตร โดยแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมโครงการ ได้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นจำนวน 89 คน สรุปผลได้ดังนี้

หัวข้อประเมิน	ระดับความพอใจ / ระดับความรู้ความเข้าใจ / ระดับความคิดเห็น (N=89)				
	5	4	3	2	1
ประเมินเนื้อหา					
1. ความน่าสนใจของเนื้อหา	55.06% (49คน)	38.20% (34คน)	6.74% (6คน)	- -	- -
2. เอกสารประกอบการบรรยาย	29.21% (26คน)	59.55% (53คน)	11.24% (10คน)	- -	- -
3. การบรรยายของวิทยากร	67.42% (60คน)	23.59% (21คน)	8.99% (8คน)	- -	- -
4. ความรู้เนื้อหาที่ได้จากการอบรม	69.66% (62คน)	30.34% (27คน)	- -	- -	- -
5. การจัดกิจกรรมฝึกภาคปฏิบัติ	65.17% (58คน)	34.83% (31คน)	- -	- -	- -
ประเมินผลที่ได้รับ					
1. ก่อนอบรมท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เทคนิคการพูดในที่ชุมชน	- -	- -	21.35% (19คน)	59.55% (53คน)	19.10% (17คน)
2. หลังอบรมท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เทคนิคการพูดในที่ชุมชน	59.55% (53คน)	32.58% (29คน)	7.87% (7คน)	- -	- -
3. ก่อนอบรมท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวทางการผลิตสื่อออร์ดิเนทรสการด้าน สุขภาพและการจัดรายการวิทยุ	- -	- -	11.24% (10คน)	47.19% (42คน)	41.57% (37คน)
4. หลังอบรมท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวทางการผลิตสื่อออร์ดิเนทรสการด้าน สุขภาพและการจัดรายการวิทยุ	2.25% (2คน)	53.93% (48คน)	43.82% (39คน)	- -	- -
5. ได้แนวทางในการประยุกต์สู่การทำงานด้านการ ดูแลสุขภาพชุมชนในตำบลแม่ทราย	30.34% (27คน)	44.94% (40คน)	22.47% (20คน)	2.25% (2คน)	- -
6. สามารถถ่ายทอดความรู้จากการเข้าร่วมอบรม ครั้งนี้แก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน และคนใน	20.22% (18คน)	52.81% (47คน)	17.98% (16คน)	8.99% (8คน)	- -

ครอบครัวของท่านได้					
ประเมินสถานที่และอาหาร					
1.ความเหมาะสมของสถานที่	86.51%	13.48%	-	-	-
	(77คน)	(12คน)	-	-	-
2.ระยะเวลาในการจัด	4.49%	24.72%	33.71%	37.08%	-
	(4คน)	(22คน)	(30คน)	(33คน)	-
3.อาหาร	84.27%	10.11%	5.62%	-	-
	(75คน)	(9คน)	(5คน)	-	-

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละความพึงพอใจในการพัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพ
ตำบลแม่ทราย

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงค่าร้อยละของความพึงพอใจในการพัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายใน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์รณรงค์และจัดการรายการวิทยุ ทั้งนี้สามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) ความพึงพอใจด้านเนื้อหา

1.1)ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา

พบว่า ส่วนใหญ่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมเวทีพัฒนาศักยภาพใน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์รณรงค์และจัดการรายการวิทยุ มีความพึงพอใจในเนื้อหาการฝึกอบรมทั้ง 2 หลักสูตรว่ามีความน่าสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 55.06 รองลงมา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 38.20 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.74

1.2)ด้านเอกสารประกอบการบรรยาย

พบว่า ส่วนใหญ่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความพึงพอใจด้านเอกสารประกอบการบรรยายทั้ง 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์รณรงค์และจัดการรายการวิทยุ อยู่ในระดับมาก จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 59.55 รองลงมา มีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 29.21 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.24

1.3)ด้านการบรรยายของวิทยากร

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความพึงพอใจด้านการบรรยายของวิทยากรทั้ง 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์บอร์ดนิเทศและการจัดรายการวิทยุ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 67.42 รองลงมามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 23.59 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.99

1.4)ด้านความรู้เนื้อหาที่ได้จากการฝึกอบรม

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความพึงพอใจด้านความรู้เนื้อหาที่ได้จากการฝึกอบรมทั้ง 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์บอร์ดนิเทศและการจัดรายการวิทยุ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 69.66 และรองลงมามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 27 คนคิดเป็นร้อยละ 30.34

1.5)ด้านการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติ

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความพึงพอใจด้านความรู้เนื้อหาที่ได้จากการฝึกอบรมทั้ง 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนและหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์บอร์ดนิเทศและการจัดรายการวิทยุ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55 และรองลงมามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45

2) ความคิดเห็นในด้านการประเมินผลที่ได้รับ

2.1)ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนก่อนการอบรม

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนก่อนการอบรมอยู่ในระดับน้อย จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 59.55 รองลงมามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนก่อนการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 21.35 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนก่อนการอบรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 19.10

2.2)ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนหลังการอบรม

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนหลังการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 59.55 รองลงมามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 32.58 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนหลังการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.87

2.3) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุก่อนการอบรม

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุก่อนการอบรมอยู่ในระดับน้อย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 47.19 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุก่อนการอบรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 41.57 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุก่อนการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.24

2.4) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการพูดในที่ชุมชนหลังการอบรม

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 53.93 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุหลังการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 43.82 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและการจัดรายการวิทยุหลังการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25

2.5) ด้านแนวทางในการประยุกต์สู่การทำงานด้านการดูแลสุขภาพชุมชนในตำบลแม่ทราย

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความคิดเห็นที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์สู่การทำงานด้านการดูแลสุขภาพชุมชนในตำบลแม่ทราย อยู่ในระดับมาก จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 44.94 รองลงมา อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 30.34 ถัดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 22.47 และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25

2.6) ด้านการถ่ายทอดความรู้จากการเข้าร่วมอบรมครั้งนี้แก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน และคนในครอบครัว

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความคิดเห็นที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดต่อเพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน และคนในครอบครัวอยู่ในระดับมาก จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 52.81 รองลงมา อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 20.22 ถัดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17.98 และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.99

3) ความพึงพอใจด้านสถานที่และอาหาร

3.1) ด้านความเหมาะสมของสถานที่

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมเวทีพัฒนาศักยภาพ มีความพึงพอใจด้านความเหมาะสมของสถานที่จัดอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 86.51 รองลงมาอยู่ในระดับมาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.48

3.2) ด้านระยะเวลาในการอบรม

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมเวทีพัฒนาศักยภาพ มีความพึงพอใจด้านระยะเวลาในการจัดอบรมอยู่ในระดับน้อย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 37.07 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 33.71 ถัดมาอยู่ในระดับมาก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.11 และอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.49

3.3) ด้านอาหาร

พบว่า ส่วนใหญ่แก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เข้าร่วมเวทีพัฒนาศักยภาพ มีความพึงพอใจด้านอาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 84.27 รองลงมาอยู่ในระดับมาก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.11 และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.62

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ผู้เข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพเห็นควรให้เพิ่มระยะเวลาในการจัดอบรมมากกว่านี้
2. อยากให้มีอบรมการพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

จากการประเมินผลการพัฒนาศักยภาพแก่นำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายในภาพรวมสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพมีความพึงพอใจด้านความน่าสนใจของเนื้อหาการอบรม การบรรยายของวิทยากร ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม และการฝึกภาคปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ด้านเอกสารประกอบการบรรยายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นจากการประเมินผลที่ได้รับความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการฝึกอบรมหลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน และหลักสูตรเทคนิคการประชาสัมพันธ์องค์กรและการจัดรายการวิทยุ ส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจหลังจากอบรมแล้วมากกว่าก่อนการอบรมในทั้ง 2 หลักสูตร นอกจากนั้นแนวโน้มในการนำความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาศักยภาพไปประยุกต์สู่การทำงานด้านการดูแลสุขภาพชุมชนในตำบลแม่ทรายมีแนวโน้มในการกระทำอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากการอบรมครั้งนี้แก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน และคนในครอบครัวไป ในส่วนความพึงพอใจในด้านสถานที่และอาหาร ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพมีความพึงพอใจด้านความเหมาะสมของสถานที่จัดอบรม และด้านอาหารอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีความพึงพอใจด้าน

ระยะเวลาในการจัดอยู่ในระดับน้อย ซึ่งแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดอบรมมากกว่านี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมอบรมมีจำนวนมากทำให้การฝึกปฏิบัติมีเวลาไม่เพียงพอในการฝึกทุกคน ดังนั้นในแต่ละหลักสูตรควรจัดอย่างน้อย 2 วัน/1 หลักสูตร และอยากให้มือบรณการพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสุขภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อทบทวนบทบาทการเป็นนักสื่อสารสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อศึกษาแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทราย อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน

1. แนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม

หลังจากทราบปัญหาด้านสุขภาพของชุมชนแม่ทราย และติดอาวุธการเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทรายแล้ว คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ประชาชนตำบลแม่ทราย และนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย จึงได้จัดเวทีชาวบ้านระดมสมองร่วมกันโดยใช้เครื่องมือ Problem tree เป็นกระบวนการในการค้นหาแผนงาน/กิจกรรม/โครงการที่ชุมชนแม่ทรายปรารถนาที่จะดำเนินการต่อไปในภายภาคหน้าเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ เสริมสร้างคุณภาพชีวิต และส่งเสริมสุขภาพขององค์กรร่วมให้แก่ประชาชนคนแม่ทรายโดยคนในชุมชนแม่ทราย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไขปัญหาด้วยกันตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ

ภาพที่ 6 กระบวนการจัดทำแผนสร้างเสริมสุขภาพประชาชนตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้ Problem Tree เป็นเครื่องมือ

จากการสรุปบทเรียนการจัดเวทีชาวบ้านระดมสมองร่วมกันโดยใช้ต้นไม้ปัญหา (Problem tree) ทำให้ทราบถึงความคาดหวังด้านสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายในอนาคตที่อยากเห็น มีดังต่อไปนี้

- อยากให้ประชาชนตำบลแม่ทรายมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดี
- อยากให้ประชาชนตำบลแม่ทรายมีความรู้เรื่อง โรคภัยต่างๆ เพื่อดูแลและป้องกันตนเองได้มากขึ้น
- อยากให้ประชาชนตำบลแม่ทรายมีจิตสาธารณะร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของคนในชุมชน
- อยากให้ตำบลแม่ทรายเป็นชุมชนเข้มแข็ง มีสุขภาพะที่ดี

ซึ่งรูปแบบ/กิจกรรมที่ประชาชนตำบลแม่ทรายอยากให้มีขึ้นในชุมชนแม่ทรายเพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของคนในชุมชนแม่ทรายให้มีสุขภาพดีขึ้น มีดังนี้

1) ด้านร่างกาย : กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้มีขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

- (1) กิจกรรมการออกกำลังกาย (ทุกจันทร์-พุธ-ศุกร์ เย็น) เช่น โยคะ เต้นแอโรบิค เป็นต้น)
- (2) มีกิจกรรมส่งเสริมการรับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่
- (3) มีการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับประชาชนคนแม่ทราย
- (4) มีกิจกรรมแข่งกีฬาหมู่บ้านในชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง และเชื่อมความสัมพันธ์ในชุมชน

2) ด้านจิตใจ : กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้มีขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

- (1) มีกิจกรรมส่งเสริมการเล่นพื้นบ้าน (สะล้อ ซอ ซึง จ้อย คำว)แก่เด็กเยาวชนและผู้สูงอายุในชุมชน
- (2) มีกิจกรรมวันครอบครัวเพื่อส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว
- (3) กิจกรรมนันทนาการต่อต้านยาเสพติด

3) ด้านสังคม: กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้มีขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

- (1) อนุรักษ์คหะเหล่า-บุหรี ในชุมชนแม่ทราย
- (2) กิจกรรมปลูกป่า ปลูกต้นไม้ลดภาวะโลกร้อน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- (3) มีการประชุมหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนแม่ทรายประจำปี

4) ด้านจิตวิญญาณ: กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้มีในชุมชน มีดังต่อไปนี้

- (1) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและศาสนาเข้าวัดปฏิบัติธรรม
- (2) กิจกรรมทำบุญตักบาตร
- (3) กิจกรรมอนุรักษ์วัด เช่น นั่งสมาธิ
- (4) อบรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน
- (5) กิจกรรมอุปสมบทเยาวชนภาคฤดูร้อน

ซึ่งหลังจากทราบถึงความคาดหวังด้านสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายในอนาคตที่อยากเห็นในชุมชนแม่ทรายแล้ว จากนั้นจึงได้จัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ประชาชนตำบลแม่ทราย และนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเพื่อร่วมกันกำหนดแผนงาน/โครงการ ในการสร้างเสริมสุขภาพขององค์กรร่วมแก่ประชาชนตำบลแม่ทราย ด้วยการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนในการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) การจัดทำแผนสุขภาพชุมชนในการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายและคนในชุมชนสามารถทำได้เอง ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ดังนี้

- การฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรม
- การให้ความรู้ด้านสุขภาพเสี่ยงตามสาย/หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน
- การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ การป้องกัน และรักษาโรค ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น จ้อย ซอ คำว
- การแนะนำให้ความรู้กับผู้สูงอายุ
- แนะนำการรับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่
- การนำออกกำลังกาย
- ชมรมนสส.เยี่ยมผู้ป่วยผู้สูงอายุ
- การสร้างภาพลักษณ์ให้นสส.มีบทบาทเป็นที่ยอมรับของชุมชน
- ขยายเครือข่ายเพิ่มเติมในระดับหมู่บ้าน

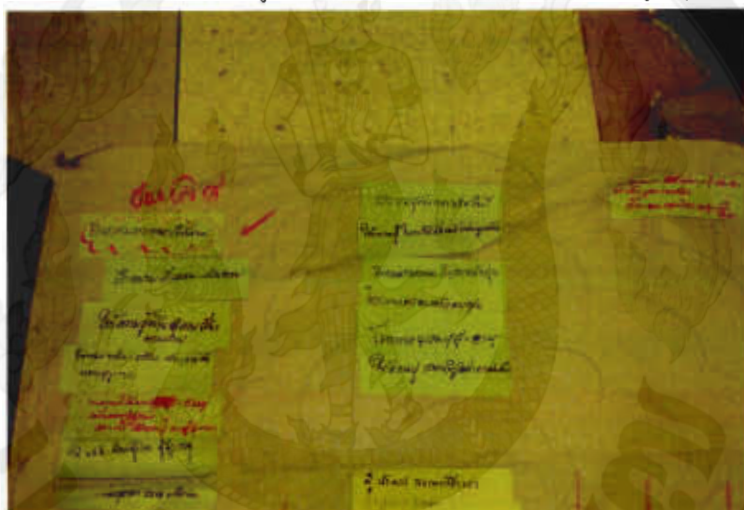
2) การจัดทำแผนสุขภาพชุมชนในการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในท้องถิ่น ได้แก่ โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบล วัด โรงเรียนบ้านแม่ทราย องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ประกอบด้วย โครงการต่างๆ ดังนี้

- การตรวจสุขภาพประจำปี

- การคัดกรองโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ข้อเข่าเสื่อม
- ให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง
- จัดกิจกรรมอบรมปัญหาของวัยรุ่น
- โครงการครอบครัวอบอุ่น
- โครงการดูแลผู้สูงอายุ
- ให้ความรู้แนะนำผู้ปกครองเด็ก / โรงเรียนพ่อแม่

3) การจัดทำแผนสุขภาพชุมชนในการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายองค์กรอื่นๆ ให้การช่วยเหลือ/สนับสนุนเป็นหลัก ประกอบด้วย โครงการต่างๆ ดังนี้

- การฝึกอบรมให้ความรู้ และป้องกันเรื่องยาเสพติด การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา

ภาพที่ 7 แผนงาน/โครงการที่ชาวบ้านแม่ทรายร่วมกันระดมความคิดเห็นในการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนคนแม่ทรายผ่านกระบวนการตัดสินใจ

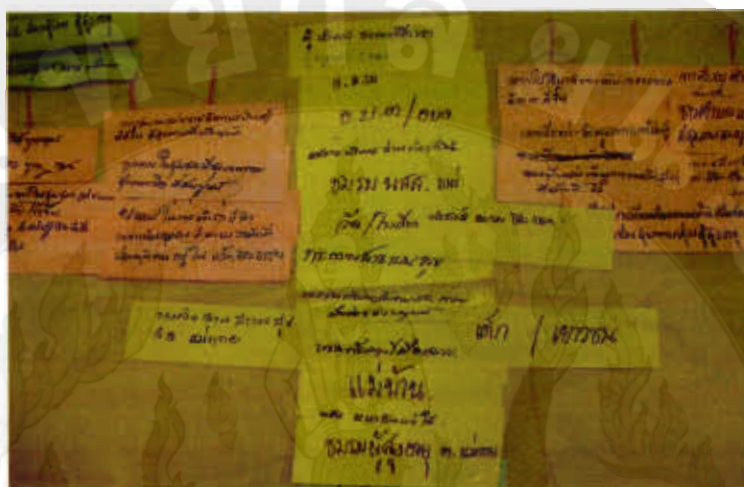
2. องค์กรที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทราย

จากการระดมความคิดเห็นร่วมกันกับประชาชนตำบลแม่ทราย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน และนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย พบว่า องค์กรที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการความร่วมมือกันเพื่อสร้างเสริมสุขภาพประชาชนตำบลแม่ทรายที่สำคัญในการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทรายให้มีสุขภาพที่ดีอย่างอันจะนำไปสู่ความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย องค์กรต่างๆ ดังนี้

ภาคีเครือข่าย/องค์กรที่เข้าร่วมขับเคลื่อนงาน	หน้าที่ในการขับเคลื่อนงาน
1) อ.ส.ม.	-ทำหน้าที่ เป็นกระบอกเสียงให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแล ป้องกัน และรักษาโรคต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชนแม่ทราย
2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่ทราย	-ให้การสนับสนุนงบประมาณหนุนเสริมแผนกิจกรรม/โครงการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนคนแม่ทรายบรรจุเข้าแผนกิจกรรมประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย
3) ชมรมนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย	-ร่วมจัดทำแผนสุขภาพประจำตำบล จัดทำสื่อในรูปแบบต่างๆเพื่อให้คนในชุมชนแม่ทรายเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพด้วยตนเองได้ และขยายเครือข่ายนักร้องสื่อสารสุขภาพในระดับหมู่บ้าน ทั้ง 4 หมู่บ้าน และในระดับครอบครัว
4) สถานศึกษา (โรงเรียน)	-สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับทางบ้านเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของคนในครอบครัวมากขึ้น -จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียนให้เพื่อนวัยเดียวกันภาษาเดียวกันได้ดูแลสุขภาพเพื่อนๆในโรงเรียนผ่านเสียงตามสาย
5) วัด	-พระภิกษุสงฆ์เทศนาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแก่ญาติโยมที่มาทำบุญตักบาตรในวันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนาอีกช่องทางหนึ่ง
6) โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลแม่ทราย	-ทำการคัดกรองโรคเรื้อรัง และโรคไม่เรื้อรังให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เจริญ -เป็นพี่เลี้ยงด้านการดูแล ป้องกัน รักษาสุขภาพ ปฐมภูมิแก่แกนนำนักร้องสื่อสารสุขภาพ และอ.ส.ม. ทั้งในระดับตำบลและในระดับหมู่บ้าน -วิจัย สำรวจเก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายเพื่อเป็นสถิติในการ

	วิเคราะห์ปัญหาทางด้านสุขภาพของประชาชน ชุมชนแม่ทราย
--	---

ตารางที่ 3 กลไกภาคีเครือข่ายที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพ
ของตำบลแม่ทราย

ภาพที่ 8 กระบวนการร่วมคิดวิเคราะห์ห้วงศักรที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการในการสร้างเสริมสุขภาพ
ประชาชนคนแม่ทรายผ่านกระดาศการคัดเลือง

หลังจากการระดมสมองร่วมกันจัดทำแผนกิจกรรม/โครงการในการสร้างเสริมสุขภาพ
ประชาชนคนแม่ทราย แกนนานส.ตำบลแม่ทรายได้คัดเลือกโครงการ 1 โครงการจากการจัดทำ
แผนสุขภาพชุมชน เพื่อร่วมสานต่อ ขยายผลในการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพคนแม่ทราย
ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีแก่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายที่จะมีบทบาทมากขึ้น ซึ่ง
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทรายได้มีงบประมาณส่วนหนึ่งจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
ซึ่งเน้นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในตำบลแม่ทราย ดังนั้นจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งก้าว
แรกที่ชมรมนส.ตำบลแม่ทรายจะร่วมจัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อของบประมาณจากกองทุนฯ
ดังกล่าว ในการส่งเสริมให้คนตำบลแม่ทรายมีสุขภาพที่ดีภายใต้กระบวนการคิด กระบวนการ
ตัดสินใจ และลงมือทำ ด้วยตัวของแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเอง

ทั้งนี้ ชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายได้คัดเลือก โครงการเพื่อจัดทำข้อเสนอโครงการ
ในการขอรับงบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ภายใต้การพิจารณาขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลแม่ทราย คือ “โครงการสุขภาพดีไม่มีขาย ..ถ้าอยากได้ ร่วมมาเดินแอโรบิก” ซึ่ง
รายละเอียดโครงการ มีดังนี้

ชื่อโครงการ “สุขภาพดีไม่มีขาย ..ถ้าอยากได้ ร่วมมาเดินแอร์โรบิค”

หลักการและเหตุผล (ทำไมถึงอยากทำโครงการนี้)

- อยากได้สุขภาพที่ดี
- มีร่างกายแข็งแรง
- ห่างไกลโรค
- ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- จิตใจแจ่มใส
- สร้างความสามัคคีในชุมชนแม่ทราย

วัตถุประสงค์ (ทำโครงการนี้เพื่อ?)

- 1) เพื่อให้ชุมชนแม่ทรายมีสุขภาพที่แข็งแรง สมบูรณ์
- 2) เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 3) เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในเขตตำบลแม่ทราย

สถานที่จัดกิจกรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย

ระยะเวลาจัดทำ

ช่วงเดือน ตุลาคม 2552 - เดือน กันยายน 2552

ทุกวัน จันทร์ – พุธ – ศุกร์

เวลา 18.00 น. – 19.00 น.

หน่วยงานรับผิดชอบ

ชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย

คณะผู้ดำเนินงาน

ชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย

แหล่งงบประมาณ

กองทุนหลักประกันสุขภาพ (สปสช.) อบต.แม่ทราย

งบประมาณ

ค่าตอบแทนวิทยากรสอนเดิน 500x3 วัน = 1,500.- บาท

ค่าวัสดุ = 3,500.- บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น = 5,000.- บาท

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

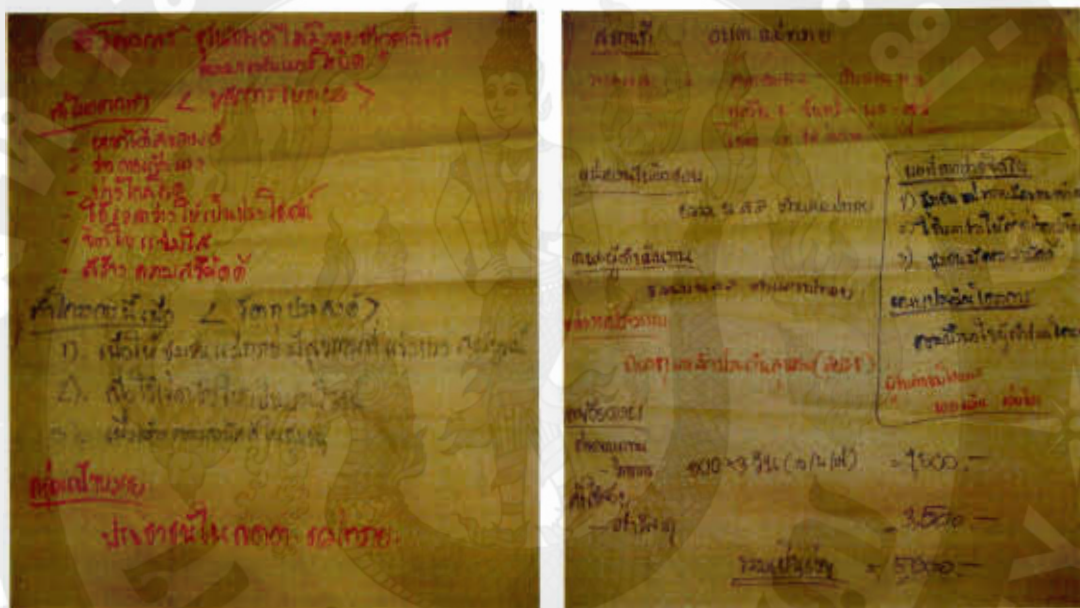
- 1) ชุมชนแม่ทรายมีสุขภาพแข็งแรง
- 2) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 3) ชุมชนแม่ทรายมีความสามัคคี

วิธีการประเมินผล

ใช้แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายแมน เย็นจิต ประธานชมรมนักร้องสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย

ภาพที่ 9 ร่างโครงการสุขภาพดีไม่มีขายถ้าอยากได้ ร่วมมาเดินแอโรบิก ที่ชมรมนสส.ตำบลแม่ทราย จัดทำขึ้นเพื่อเสนอต่อกองทุนหลักประกันสุขภาพ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย

จากตัวอย่างการจัดทำโครงการข้างต้น ถือเป็นการร่วมคิดโดยชุมชน ร่วมทำโดยคนในชุมชน และเพื่อคนในชุมชนแม่ทรายอย่างแท้จริง เป็นมิติใหม่ที่เน้นภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการสุขภาพของชุมชนเชิงรุก มิใช่รอรับการรักษาจากการบริการทางสาธารณสุขจากภาครัฐเท่านั้น ซึ่งการจะสร้างชุมชนให้แข็งแรง รู้เท่าทันโรคร้ายต่างๆสู่การป้องกันก่อนการรักษานั้น ความร่วมมือจากภาคประชาชนในการร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของคนในชุมชนถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ต้องเป็นฟันเฟืองตัวหนึ่งที่จะหนุนเสริมพลังร่วมด้วยช่วยกันจัดการสุขภาพของคนในพื้นที่ด้วยตัวชุมชนเอง ซึ่งถือว่าแกนนำนักร้องสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายเป็นนวัตกรรมการสื่อสารสุขภาพหรือนักจัดการสุขภาพชุมชนพันธุ์ใหม่อันเป็นกลไกสำคัญในการจัดการสุขภาพของคนในชุมชนแม่

ทราขอย่างมีส่วนร่วมด้วยการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยคณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดเวทีและให้คำปรึกษาเท่านั้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่” ในครั้งนี้ เป็นโครงการวิจัยที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อร่วมกำหนดรูปแบบแนวทางการจัดการสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายสู่การพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชนให้มีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณสู่การพึ่งตนเองได้ด้วยตัวชุมชนเอง โดยให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาการสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นด้วยคนในชุมชนเอง โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนชุมชนแม่ทรายมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนได้รวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรม แผนงานและโครงการในการดูแล ป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในตำบลแม่ทรายให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น จากผลการวิจัยสามารถนำไปสู่รูปแบบและแนวทางการจัดการสุขภาพโดยชุมชนในทิศทางที่เหมาะสมกับชาวบ้านแม่ทรายได้ ซึ่งการวิจัยนี้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ซึ่งเน้นให้ประชาชน แกนนำชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนแม่ทรายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย
2. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย
3. เพื่อศึกษาแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน

ส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน

พื้นที่ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้ ตำบลแม่ทราย อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งศึกษาทั้ง 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทราย ประกอบด้วย บ้านแม่ทราย หมู่ 1 บ้านแม่ทรายต้นมื่น หมู่ 2 บ้านแม่ทรายใต้หมู่ 3 และบ้านแม่ทรายต้นมื่นเหนือ หมู่ 4 เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มนักวิชาการสาธารณสุข ราษฎรชาวบ้าน เจ้าอาวาสวัดแม่ทราย คณะครูโรงเรียนบ้านแม่ทราย แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข ประชาชนชุมชนแม่ทรายที่สนใจเรื่องสุขภาพซึ่งเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับบริบทพื้นที่ วิถีชีวิตของประชาชนตำบลแม่ทรายและมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของคนในพื้นที่ รวมถึงผู้ที่มีองค์ความรู้ในการการประยุกต์ใช้วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนแม่ทรายสู่การนำมาส่งเสริมสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทรายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยใช้

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากใบสมัครเข้าร่วมเป็นนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ซึ่งมีจำนวนผู้สมัครเป็นนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 89 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อค้นหาและศึกษาผู้มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

1) ผู้ที่มีศักยภาพเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

จากการศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย พบว่า ผู้สูงอายุตำบลแม่ทรายมีปัญหาด้านสุขภาพทางกาย ได้แก่ พฤติกรรมการรับประทานอาหารยังไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น รับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ กินลาบปลาดิบเป็นประจำ ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ มีอาการปวดข้อ ปวดเข่า ข้อเสื่อมเนื่องจากความชราตามอายุ โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคกระเพาะอาหาร โรคปอด โรคมะเร็งเต้านม และโรคนิ่ว สำหรับปัญหาทางด้านจิตใจ ได้แก่ ปัญหาโรคเครียด อันเนื่องมาจากสาเหตุการขับขีรถจักรยานยนต์ของวัยรุ่นส่งเสียงดังรบกวน และปัญหาการดื่มสุราของหัวหน้าครอบครัวอันนำไปสู่การก่อเหตุทะเลาะวิวาทในครอบครัว

นอกจากนั้น จากการศึกษาดังแนวทางการแก้ปัญหาสุขภาพด้วยตนเองเบื้องต้นของชาวบ้านแม่ทราย พบว่ามีการดูแลและแก้ปัญหาด้วยตนเองเบื้องต้น อาทิเช่น มีการออกกำลังกายของช่วงเย็นคือการรำไม้พองแม่บุญมี มีการนำพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาทำเป็นยารักษาโรค เช่น ดื่มน้ำต้มตะไคร้เพื่อรักษาอาการไอ ดื่มน้ำต้มหญ้าหนอนตายเพื่อใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ เพื่อรักษาอาการปวดแหว่ปวดหลัง ดื่มน้ำต้มเม็ดยางหิมพานเพื่อรักษาโรคความดันโลหิตสูง ดื่มน้ำรางจืดเพื่อล้างสารพิษล้างสารเคมี อีกทั้งยังปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ เช่น ปลูกผักตำลึง ผักกาด มะเขือ พริก ฯลฯ ในการหลีกเลี่ยงสารเคมีตกค้าง มีการนั่งสมาธิทุกวันพระ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารในผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน ไม่น้ำมันรสหวาน เติมน้ำมัน ควบคุมคุณภาพอาหารในผู้ป่วยโรคเบาหวาน และออกกำลังกายด้วยการทำงานบ้านเป็นประจำ งดสูบบุหรี่ งดดื่มสุราในผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง และมีการรวมกลุ่มเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ ทั้งนี้ได้มีการสำรวจต้นแบบผู้ที่มีสุขภาพดี และมีอายุยืนในตำบลแม่ทราย พบว่าส่วนใหญ่ผู้ที่มีสุขภาพดี และมีอายุยืนมักจะนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การนิยมการเดิน หรือการปั่นจักรยานในการเดินทางเพื่อเป็นการออกกำลังกายมากกว่าใช้รถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ นิยมรับประทานผักมากๆ หลีกเลี่ยงการ

รับประทานอาหารหวาน มัน เค็ม หลีกเลี่ยงการรับประทานยาชุด มีอารมณ์ดี สนุกสนาน ไม่เครียด สุขภาพจึงแข็งแรง ใช้อาสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ เช่น โรคความดันโลหิตสูง ให้นำต้นเม็ดยะมวง หิมมะพาน หย้าตาล่อม และไมยราบ มาต้มรวมกัน แล้วคั้นน้ำจะช่วยแก้ความดันได้ดี

หลังจากระดมความคิดร่วมกับชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์ด้านสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทรายแล้วนั้น คณะผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้าน ได้จัดเวทีค้นหาผู้ที่สนใจร่วมเป็นแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ซึ่งมีประชาชนตำบลแม่ทรายที่สนใจเข้าร่วมเป็นแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย จำนวน 89 คน ซึ่ง “นสส.ตำบลแม่ทราย” หรือ “นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย” คือ ใครก็ได้ที่สนใจเรื่องสุขภาพ หรือบุคคลทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ในเขตตำบลแม่ทราย อำเภอวังยาง จังหวัดแพร่ แล้วมีการบอกต่อเรื่องสุขภาพโดยวิธีการ พูด เขียน หรือใช้สื่อใดๆก็ตามในเรื่องสุขภาพ ให้คนใกล้เคียง กลุ่มเป้าหมายเฉพาะของตนเองในขณะนั้น หรือคนในชุมชนตำบลแม่ทรายเข้าใจ และเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้ง่าย นำไปปฏิบัติได้ ถือเป็นการเสริมสร้างสุขภาพเชิงรุกให้แก่ประชาชนชุมชนแม่ทรายได้มีสุขภาพที่แข็งแรง และมีสุขภาวะที่ดี

2) คุณลักษณะ/บทบาทของนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย แกนนำชุมชน นักวิชาการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและชาวบ้าน ในชุมชนแม่ทราย พบว่า บทบาทที่สำคัญของนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย จะต้องเป็นผู้มีความรู้เรื่องสุขภาพ และให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพได้ มีความเสียสละ มีใจรักในการทำงานเพื่อสังคม(จิตอาสา)มีความน่าเชื่อถือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้นำ กล้าแสดงออก มีเทคนิคการพูดการสื่อสารให้ปฏิบัติตามได้ เป็นแบบอย่างในการดูแลสุขภาพที่ดี

หลังจากค้นหาและศึกษาผู้มีความรู้ความสามารถเป็นนักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทรายข้างต้นแล้วนั้น จึงได้ประกาศรับสมัครนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) ตามความสมัครใจ ซึ่งมีผู้ที่สนใจร่วมเป็นสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) จำนวน 89 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยแรงงาน (วัยผู้ใหญ่) และกลุ่มเด็กและเยาวชนเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิกนสส. ด้วยความเต็มใจ จากนั้นจึงก่อเกิดการรวมกลุ่มของคนที่มีจิตอาสาร่วมกันดูแลสุขภาพของคนชุมชนแม่ทรายและได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายคณะกรรมการนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายขึ้นเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2554 ซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนนำในการดูแล ส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคต่างๆแก่คนในชุมชนแม่ทรายให้มีสุขภาวะที่ดี มีความสมดุลทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ผ่านการรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพด้วยการใช้สื่อต่างๆในท้องถิ่น และจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนชุมชนแม่ทรายได้มีศักยภาพในการจัดการสุขภาพของคนในชุมชนด้วยการพึ่งตนเองด้านสุขภาพผ่านนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.)

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารสุขภาพให้แก่นักสื่อสารสุขภาพในตำบลแม่ทราย

หลังจากทราบถึงสถานการณ์สุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย จากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้จัดเวทีเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่การปรับกระบวนการทัศนคติการเป็น “นักสื่อสารสุขภาพ” เพื่อให้สมาชิกนักสื่อสารสุขภาพ (นสส.) ทราบถึงบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติการเป็นนักสื่อสารสุขภาพที่ดีพึงต้องปฏิบัติเป็นอย่างไร และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการคิดอาวุธเสริมสร้างศักยภาพสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายโดยคณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น ทั้งนี้ในส่วนหลักสูตรอบรมที่จะจัดขึ้น มาจากการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจของแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย (นสส.) ทั้งสิ้น ซึ่งสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ประสงค์ที่จะให้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการคิดอาวุธเสริมสร้างศักยภาพสมาชิกนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายใน 2 หลักสูตร ดังนี้

1. เทคนิคการพูดในที่ชุมชน
2. เทคนิคการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และการจัดรายการวิทยุ

1) การพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย : หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน จากการวิเคราะห์จุดอ่อนด้านการสื่อสารสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการพูดที่มีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดให้หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชนเป็นหลักสูตรหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายมีความรู้ ทักษะ สามารถพูดให้ข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพ การป้องกัน และการรักษาสุขภาพจากโรคต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชนแม่ทรายได้ โดยการอบรมประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ภาคทฤษฎี : เป็นการให้ความรู้ถึงหลักการพูดในที่ชุมชน การเตรียมตัวพูดในที่ชุมชน และแนวทางการพูดในที่ชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ และ 2) ภาคปฏิบัติ : เป็นการให้นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายได้ทดลองฝึกพูดจริงในประเด็นการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับแก้ไขต่อไป

หลังจากนั้น ช่วงท้ายการอบรมได้ประชุมกลุ่มเพื่อร่วมสรุปบทเรียนสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจอย่างมากกับการเข้าร่วมอบรมหลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมอบรมดังกล่าวยังได้สะท้อนความคิดเห็นด้วยว่า การอบรมครั้งนี้ส่งผลให้แกนนำนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายได้รับความรู้เกี่ยวกับการพูดในที่ชุมชน ทักษะการพูดในที่ชุมชนที่ถูกต้องมากขึ้น รวมทั้งลักษณะท่าทาง การจับไมโครโฟนที่ถูกต้อง ได้เรียนรู้เขาเรียนรู้เรา ในด้านการดูแลสุขภาพของเพื่อน

สมาชิกรักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายถึงแนวทางการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องในการปรับประยุกต์ใช้กับตนเอง คนในครอบครัว และเพื่อนบ้านต่อไป อีกทั้งส่งผลให้แกนนำนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายมีความกล้าแสดงออกต่อหน้าชุมชนมากขึ้น จากที่พูดไม่ค่อยได้ ทำให้พูดเก่งมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมอบรมยังกล่าวต่ออีกว่าจะนำองค์ความรู้ด้านเทคนิคการพูดในที่ชุมชนที่ได้รับไปใช้ปฏิบัติในชุมชนต่อไปในอนาคตอีกด้วย

2) การพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย : หลักสูตรเทคนิคการจัดทำสื่อ บอร์ดนิเทศประชาสัมพันธ์และการจัดรายการวิทยุ

จากการวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์ด้านสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกัน ดูแลสุขภาพขั้นปฐมภูมิทำให้ส่วนใหญ่มีอาการที่หนักแล้วจึงไปรักษาที่โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลแม่ทราย หรือโรงพยาบาลประจำอำเภอหรือโรงพยาบาล รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพมีค่อนข้างจำกัด อีกทั้งสื่อจากหน่วยงานสาธารณสุขมีลักษณะเป็นทางการเกินไปทำให้ชาวบ้านเกิดการรับรู้และความเข้าใจในสารนั้นได้ไม่กระฉับและเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน จากปรากฏการณ์ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของหลักสูตรเทคนิคการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และการจัดรายการวิทยุเพื่อพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทรายสามารถนำสื่อประชาสัมพันธ์ด้านสุขภาพจากหน่วยงานต่าง ๆ มาสร้างสื่อประชาสัมพันธ์โดยปรับภาษา เนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนแม่ทราย และประชาชนในพื้นที่ให้ง่ายต่อการรับรู้ และเกิดความเข้าใจตรงกัน เนื้อหาการอบรมประกอบด้วย 2 หัวข้อ ดังนี้ 1) เทคนิคการจัดทำสื่อบอร์ดนิเทศประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติจริงด้านการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยใช้บอร์ดนิเทศ และ 2) เทคนิคการจัดรายการวิทยุ ซึ่งเป็นการอบรมการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจริงด้านเขียนคริปและการจัดรายการวิทยุ

จากนั้น คณะผู้วิจัยและแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายจึงได้สรุปบทเรียนที่ได้จากการจัดอบรมเทคนิคการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและเทคนิคการจัดรายการวิทยุ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการจัดเวทีสรุปบทเรียนเท่านั้น ซึ่งสิ่งที่ได้รับจากเวทีสรุปบทเรียน พบว่า ส่วนใหญ่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพเทคนิคการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อบอร์ดนิเทศด้านสุขภาพและเทคนิคการจัดรายการวิทยุ นอกจากนั้นแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายยังได้สะท้อนความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การเข้าร่วมอบรมครั้งนี้ทำให้เหล่าแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีการจัดบอร์ดนิเทศประชาสัมพันธ์ และเทคนิคการจัดรายการวิทยุมากขึ้น โดยคิดที่จะขยายผลต่อ

ยอมนำไปประยุกต์ใช้ในการให้ความรู้แก่คนในครอบครัวของตนเอง และประชาชนในพื้นที่ต่อไป โดยการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ การป้องกัน และการรักษาสุขภาพจากโรคต่างๆผ่านการจัดรายการวิทยุชุมชน ณ สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา FM 94 MHz เสี่ยงจากแม่โจ้-แพร่ฯ ในรายการป๊ะกันยามแลง กับลุงหนานแดงคนบ่อามซึ่งเป็นรายการที่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมาจัดรายการด้วยตนเอง อีกทั้งแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ที่เป็นอ.ส.ม.อยู่แล้ว จะทำการต่อขยายโดยนำความรู้เรื่องการจัดทำบอร์ดนิเทศไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านตนเอง เช่น การจัดบอร์ดความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การป้องกัน รักษาโรคต่างๆ ให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านของตนเองต่อไป นอกจากนี้ แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ที่เป็นประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน จะต่อขยายความรู้เรื่องเทคนิคการเขียนสคริปและเทคนิคจัดรายการวิทยุมาประยุกต์สู่การจัดทำสคริปและจัดเสียงตามสายผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้านอีกช่องทางหนึ่งเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านแม่ทรายในด้านการดูแลสุขภาพของตนเองและคนในชุมชนเชิงรุกเพื่อขยายผลต่อขยายให้ประชาชนในพื้นที่เข้าถึงองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพได้ อันจะสามารถดูแลสุขภาพของตนเอง และคนในครอบครัวด้วยตนเองเบื้องต้นได้

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อศึกษาแนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทราย อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักสื่อสารสุขภาพและผู้สนับสนุน

1) แนวทางดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบลแม่ทรายอย่างมีส่วนร่วม

จากเวทีพัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย ส่งผลให้แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเกิดการเรียนรู้ในการปรับวิธีคิด กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบโดยเน้นการพึ่งพาตนเองในการดูแลสุขภาพตนเองอย่างยั่งยืน โดยแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายได้ระดมสมองร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกิจกรรม/โครงการสร้างเสริมสุขภาพะประชาชนคนแม่ทรายให้มีสุขภาพดีขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ มีแผนกิจกรรม/โครงการสร้างเสริมสุขภาพะประชาชนคนแม่ทรายใน 4 มิติ ดังนี้

(1) มิติด้านร่างกาย : กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้เกิดขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

(1.1) กิจกรรมการออกกำลังกาย (ทูกจันทร์-พุทธ-ศุกร์ เย็น) เช่น โยคะ เต้นแอโรบิก เป็นต้น)

(1.2) มีกิจกรรมการส่งเสริมการรับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่

(1.3) มีการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับประชาชนคนแม่ทราย

(1.4) มีกิจกรรมแข่งกีฬาหมู่บ้านในชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง และเชื่อมความสัมพันธ์ในชุมชน

(2) มิติด้านจิตใจ : กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้เกิดขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

(2.1) มีกิจกรรมส่งเสริมการเล่นพื้นบ้าน (สะล้อ ซอ ซึง จ้อย คำว)แก่เด็กเยาวชนและผู้สูงอายุในชุมชน

(2.2) มีกิจกรรมวันครอบครัวเพื่อส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว

(2.3) กิจกรรมนันทนาการต่อต้านยาเสพติด

(3) มิติด้านสังคม: กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้เกิดขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

(3.1) รณรงค์งดเหล้า-บุหรี่ ในชุมชนแม่ทราย

(3.2) กิจกรรมปลูกป่า ปลูกต้นไม้ลดภาวะโลกร้อน และอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ

(3.3) มีการประชุมหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนา

ชุมชนแม่ทรายประจำปี

(4) มิติด้านจิตวิญญาณ: กิจกรรมที่ชาวบ้านแม่ทรายอยากให้เกิดขึ้นในชุมชน มีดังต่อไปนี้

(4.1) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและศาสนาเข้าวัดปฏิบัติธรรม

(4.2) กิจกรรมทำบุญตักบาตร

(4.3) กิจกรรมคนรักวัด เช่น นั่งสมาธิ

(4.4) อบรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน

(4.5) กิจกรรมอุปสมบทเยาวชนภาคฤดูร้อน

ซึ่งแผนกิจกรรม/โครงการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนคนแม่ทรายใน 4 มิตี ดังกล่าว ได้เสนอให้บรรจุเข้าแผนกิจกรรมประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย รวมถึงกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของตำบลแม่ทรายด้วย เพื่อเกิดกลไกในการขับเคลื่อนเรื่องสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายให้ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

2) องค์กรที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของตำบล แม่ทราย

จากการระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมกับประชาชนตำบลแม่ทราย ภาติเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย และแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย พบว่า องค์กรที่มีความพร้อมและยินดีเข้าร่วมการบูรณาการความร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพในการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนตำบลแม่ทรายให้มีสุขภาพที่ดีและเกิดความยั่งยืน ประกอบด้วยองค์กรต่างๆ ดังนี้

ภาติเครือข่าย/องค์กรที่เข้าร่วมขับเคลื่อนงาน	หน้าที่ในการขับเคลื่อนงาน
(1) อ.ส.ม.	-ทำหน้าที่ เป็นกระบอกเสียงให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแล ป้องกัน และรักษาโรคต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชนแม่ทราย
(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่ทราย	-ให้การสนับสนุนงบประมาณหนุนเสริมแผนกิจกรรม/โครงการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนคนแม่ทรายบรรจุเข้าแผนกิจกรรมประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย
(3) ชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย	-ร่วมจัดทำแผนสุขภาพประจำตำบล จัดทำสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนแม่ทรายเข้าถึงองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพด้วยตนเองได้ และขยายเครือข่ายนักสื่อสารสุขภาพในระดับหมู่บ้าน ทั้ง 4 หมู่บ้าน และในระดับครอบครัว
(4) โรงเรียนบ้านแม่ทราย	-สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับทางบ้านเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของคนในครอบครัวมากขึ้น -จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียนให้เพื่อนวัยเดียวกันภาษาเดียวกันได้ดูแลสุขภาพเพื่อนๆ ในโรงเรียนผ่านเสียงตามสาย

ภาคีเครือข่าย/องค์กรที่เข้าร่วมขับเคลื่อนงาน	หน้าที่ในการขับเคลื่อนงาน
(5) วัดแม่ทราย	-พระภิกษุสงฆ์เทศนาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ แก่ญาติโยมที่มาทำบุญตักบาตรในวันพระ หรือ วันสำคัญทางศาสนาอีกช่องทางหนึ่ง
(6) โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลแม่ทราย	-ทำการคัดกรองโรคเรื้อรัง และ โรคไม่เรื้อรัง ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เจริญ -เป็นพี่เลี้ยงด้านการดูแล ป้องกัน รักษาสุขภาพ ปฐมนิเทศแก่นักสื่อสารสุขภาพ และอ.ส.ม. -วิจัย สํารวจเก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านสุขภาพ ของคนในชุมชนแม่ทรายเพื่อเป็นสถิติในการ วิเคราะห์ปัญหาทางด้านสุขภาพของประชาชน ชุมชนแม่ทราย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. การวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่เน้นการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลในการแก้ไขปัญหาสุขภาพในชุมชน สอดคล้องกับ สุรี จันทรโมลี และคณะ(2541, อ้างใน ดวงพร คำณณวัฒน์, 2550) ได้กล่าวถึง แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาแบบใหม่ โดยที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเชื่อมโยงอยู่กับแนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งกล่าวไว้ว่า ประชาชนเป็นผู้กระทำ (Action) ประชาชนไม่ใช่เพียงผู้รับการพัฒนานั้น แต่จะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนา ความหมายของการมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมออกความคิดสร้างสรรค์ และร่วมพัฒนา เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการเห็นความสำเร็จของงานนั้นๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงรวมถึงการทำงานของบุคคลและกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งอาจมีการแบ่งงานรับผิดชอบตามความสามารถ หรือการตกลงใจร่วมกันปฏิบัติงาน

ดังกล่าวด้วยความผูกพัน มีความไว้วางใจเป็นพื้นฐาน มีการเสริมพลัง และการทำงานเป็นทีม เช่นเดียวกับ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และ คณะ (2549) ได้กล่าวถึง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายได้ให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน บนพื้นฐานของการร่วมมือกันพัฒนา “กระบวนการสื่อสาร” แบบสองทางให้ลักษณะของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยที่ทุกฝ่ายสามารถสลับบทบาทเป็น “ผู้ให้” และ “ผู้รับข้อมูล” ผ่านเวทีการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ โดยการดำเนินการบนพื้นฐานของการเคารพความคิดเห็นของกันและกัน และการร่วมกันชั่งน้ำหนักเกี่ยวกับผลได้/ผลเสียต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจดำเนินการในด้านหนึ่งๆ อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังเกี่ยวข้องกับการกระบวนการที่บุคคลกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายได้ก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในชุมชน อาทิ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้อาจเป็นทั้งผู้ฟังและผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่อ และการเข้าร่วมตัดสินใจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโยบายและการบริหารจัดการสื่อในชุมชน แบบที่ตัดแยกกันกับทีมงานที่รับผิดชอบหลัก อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการสื่อสารจะเกิดขึ้นในลักษณะของการเห็นหน้าค่าตากัน หรือการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ก็ตาม แต่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารที่จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่ “คู่สื่อสาร” มีความรู้สึกเท่าเทียมกัน การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ตลอดจนความไว้วางใจกัน โดยมีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจการยอมรับและการตัดสินใจร่วมกันในการนำข้อสรุปจากการพูดคุยไปสู่การตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ในชุมชนร่วมกันอย่างสมานฉันท์

ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จำเริญ ไชยชิด และ คณะ (2547) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยเรื่องการสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ในการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นพื้นฐานสำคัญในประเด็นโรคเอดส์ โดยคนในชุมชนมีความห่วงใยในลูกหลานของตนต่อโรคเอดส์ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้ป่วยโรคเอดส์โดยไม่รังเกียจมากขึ้น ส่วนในการสื่อสารระดับกลุ่ม พบว่า การสื่อสารของกลุ่มแม่บ้านที่มีความเป็นห่วงเป็นใยในครอบครัวจะมีการสื่อสารให้คนในครอบครัวได้ระวังตนเองจากการมีพฤติกรรมเสี่ยง นอกจากนั้น ยังพบว่า สื่อบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน อ.ส.ม. ครู หน่วยงานพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และผู้ติดเชื้อ ส่วนสื่ออื่นๆ ที่มีบทบาท ได้แก่ การใช้หอกระจายข่าว จดหมายข่าว กิจกรรมวันโรคเอดส์ เสียงตามสายของชุมชน อีกทั้งยังมีสื่อพื้นบ้าน เช่น เพลงจ้อย ซึ่งเป็นเพลงชาวเหนือ โดยนำมาประยุกต์ให้มีเนื้อหารณรงค์ป้องกันเอดส์ การแสดงเพลงคำว เพลงซอของครูเพลงศิลป์พื้นบ้าน โดยสอดแทรกเนื้อหาการรณรงค์เรื่องเอดส์ เป็นต้น

2. บทเรียนที่ได้จากการดำเนินการวิจัย ทำให้ได้ชาวบ้านแม่ทรายได้เรียนรู้ถึงปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนตำบลแม่ทราย วิธีชีวิตของคนชุมชนบ้านแม่ทรายมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนทุกกลุ่มให้ดีขึ้น รวมถึงผู้วิจัยได้ร่วมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาสุขภาพในชุมชนแม่ทราย เช่น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านมาเฝ้าระวังรักษาอาการโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง อันเป็นวิธีแห่งการพึ่งตนเองในการดูแลสุขภาพตนเองได้ด้วยการผสมผสานทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการก่อเกิดนวัตกรรมนักร้องสื่อสารสุขภาพ (นสส.) ซึ่งเป็นสื่อบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพในพื้นที่ด้วยการคิดรูปแบบสื่อสุขภาพที่จะนำไปใช้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง ทั้งในส่วนของการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์รณรงค์เฝ้าระวังการป้องกันไข้เลือดออก ไข้หวัด และการดูแลสุขภาพสุขบัญญัติ 10 ประการ และจัดรายการวิทยุเพื่อบอกเล่าวิธีการป้องกันและการดูแลสุขภาพ ในรายการ “ปี๋กันยามแลง กับลุงหนานแดงคนบ่ฮางาม” ผลงานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจิตวิญญาณแห่งผู้มีจิตอาสาที่มีความปรารถนาจะให้คนในชุมชนแม่ทรายมีสุขภาพที่ดีทั้ง ทางกาย ทางใจ สังคม และจิตวิญญาณ ที่ปรารถนาให้คนแม่ทรายมีความสุขโดยเริ่มต้นจากตนเองสู่ญาติพี่น้อง และแผ่ขยายไปทั่วทั้งชุมชนแม่ทราย อีกทั้งยังได้เรียนรู้ถึงบทบาทนักร้องสื่อสารสุขภาพ (นสส.) ตำบลแม่ทราย ที่ชาวบ้านแม่ทรายมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในชุมชนบ้านเกิดตนเอง นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้ถึงสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายในอนาคตที่อยากเห็น และ รูปแบบ/กิจกรรมที่คนแม่ทรายอยากให้เกิดขึ้นในชุมชนแม่ทรายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายให้มีสุขภาพดีขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และ ด้านจิตวิญญาณ เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการดูแลสุขภาพตนเองของพนักงานไม้แกะสลัก: การมีส่วนร่วมของชุมชน (สุสันหา ยิ้มแย้ม, 2551) ซึ่งได้กล่าวถึงการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทำให้พนักงานไม้แกะสลัก จุดประกายความคิดให้แก่ชุมชนเกิดการเรียนรู้เข้าใจสภาพปัญหา เคลื่อนไหวตัวเองเพื่อหาทางออกโดยการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นทั้งในระดับ บุคคล ชุมชนและองค์กรร่วมคิดค้น ระบุนโยบายร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ สร้างความตระหนักถึงปัญหาและส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในการผลิตสื่อที่ใช้ในการดูแลสุขภาพพนักงานไม้แกะสลัก เช่น การทำคู่มือการดูแลสุขภาพพนักงานไม้แกะสลัก ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 การทำโปสเตอร์ “ทำทางการทำงานและการบริหารร่างกายขณะทำงาน” การทำวิดีโอ “ใส่ใจสุขภาพ” การทำสื่อสาธารณะ เป็นบทสนทนาสั้นๆ ที่เป็นเรื่องสนุกสนานสอดแทรกความรู้เรื่องอันตรายและผลกระทบต่อสุขภาพ และการป้องกันดูแลสุขภาพขณะทำงาน และการทำบทความด้านสุขภาพสำหรับนำเสนอผ่านวิทยุชุมชน โดยปรับเนื้อหา ภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เป็นต้น

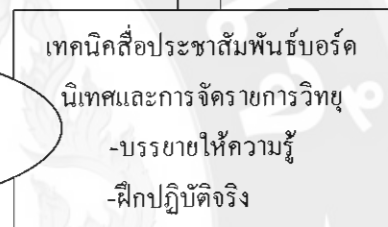
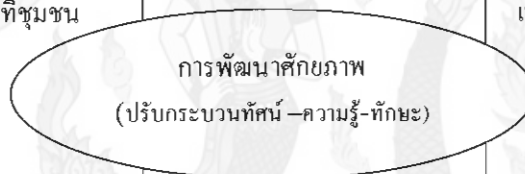
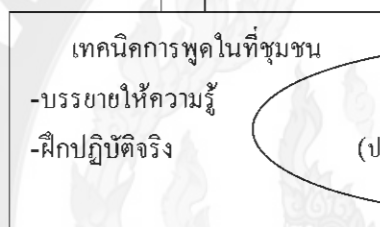
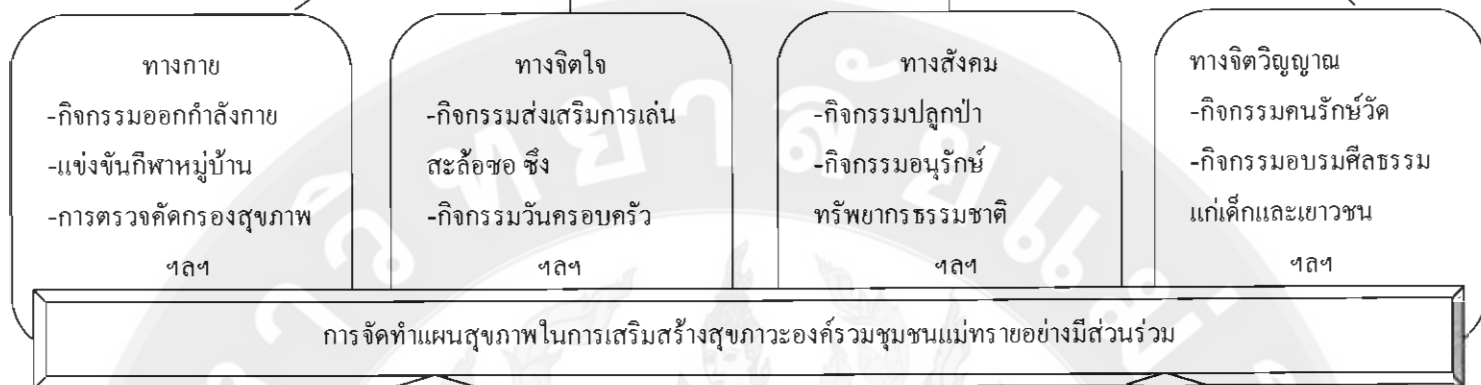
3. จากงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้ที่จะเป็นนักสื่อสารสุขภาพที่ดีได้นั้น พึงจะต้องเป็นผู้มีความรู้เรื่องสุขภาพ และให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพได้ มีความเสียสละ มีใจรักในการทำงานเพื่อสังคม(จิตอาสา)มีความน่าเชื่อถือ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้นำ กล้าแสดงออก มีเทคนิคการพูดการสื่อสารให้ปฏิบัติตามได้ และที่สำคัญต้องเป็นแบบอย่างในการดูแลสุขภาพที่ดี เช่นเดียวกับ เกศินี จุฑาวิจิตร และ คณะ(2550) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ ระบุว่า นักสื่อสารสุขภาพจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ด้านสุขภาพ เข้ากับศาสตร์และศิลปะของการสื่อสาร นักสื่อสารสุขภาพในที่นี้ จึงเป็นใครก็ได้ ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์ พยาบาลและบุคลากรสาธารณสุขเท่านั้น เพราะการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค อันเป็นรากฐานของการมีสุขภาพที่ดี เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้

4. จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้านหลายเวทีทำให้เข้าถึงชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆ ในตำบลแม่ทรายมากขึ้นก่อให้เกิดการสานสัมพันธ์กับชาวบ้านเป็นไปในทางที่ดีเกิดความสนิทสนมคุ้นเคยเสมือนเป็นคนในครอบครัวนำไปสู่การสร้างเครือข่ายที่หลากหลายมากขึ้นในการสร้างพันธมิตรด้านการจัดการสุขภาพท้องถิ่นให้เป็นชุมชนที่แข็งแรงทั่วทั้งตำบล ซึ่งมีภาคีเครือข่ายที่มีเจตนารมณ์ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทราย ประกอบด้วย 1) อ.ส.ม. 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่ทราย 3) ชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย 4) โรงเรียนบ้านแม่ทราย 5) วัดแม่ทราย และ 6) โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลแม่ทราย

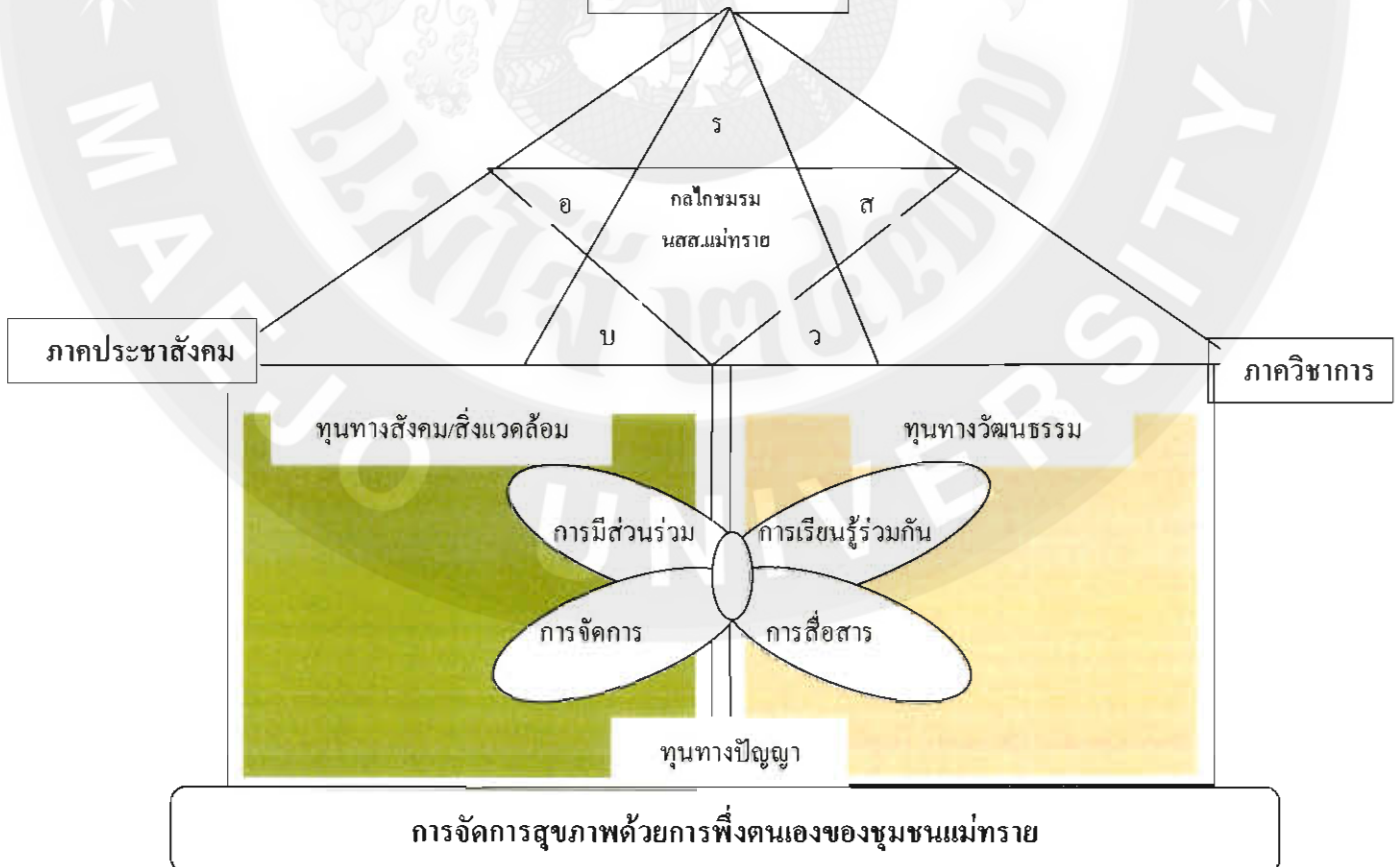
ซึ่ง “รูปแบบการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทราย” (Maesai's Health Management Model with Self-Reliance) มีลักษณะดังนี้

- ลดการเจ็บป่วยทางกายและจิตใจ ลดปัญหาสุขภาพในชุมชน
- ประชาชนในชุมชนแม่ทรายมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข มีสุขภาวะที่ดีทั้งกาย ใจ สังคม จิตวิญญาณ
- ชุมชนแข็งแรง
- สังคมมีคุณภาพ

ภาคอ.ป.ท.

แผนภูมิที่ 2 “รูปแบบการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทราย”

(Maesai's Health Management Model with Self-Reliance)

จากแผนภูมิที่ 2 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทราย ซึ่งอาศัยทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางปัญญาของคนในชุมชนแม่ทรายร่วมด้วยช่วยกันคิด ทำ แก้ไขปัญหา และพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ผ่านการสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นในตำบลแม่ทราย ทั้งนี้มีหลักการที่สำคัญในการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทราย 4 หลัก คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม คือ การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานในทุกระดับ โดยต้องร่วมด้วยช่วยกันค้นหาปัญหา ร่วมคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพร่วมกัน และร่วมหาแนวทางพัฒนา/ส่งเสริมสุขภาพแก่คนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ 2) หลักการเรียนรู้ร่วมกัน คือ การเปิดพื้นที่/เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คนในชุมชนแม่ทรายได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีการดูแลป้องกัน รักษาสุขภาพ และแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นแบบอย่างแห่งความสำเร็จที่ดีจากคนในพื้นที่ด้วยกันเองและคนนอกพื้นที่อันจะสามารถนำองค์ความรู้นั้นมาปรับใช้กับการจัดการสุขภาพของคนในชุมชนด้วยการพึ่งตนเองให้ดียิ่งขึ้นได้ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทชุมชนในพื้นที่และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 3) หลักการสื่อสารเชิงรุก คือ การให้ข้อมูล ความรู้ ข้อเท็จจริง ด้านการดูแลสุขภาพที่มีความชัดเจน ต่อเนื่อง ทัวถึง และเท่าเทียมในชุมชนแม่ทรายโดยเน้นการทำงานเชิงรุกผ่านภาคประชาชนคนในชุมชนแม่ทรายที่ร่วมคิดและร่วมทำด้วยคนในชุมชนเอง ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นปฐมภูมิเบื้องต้นด้วยการเฝ้าระวังดูแล ป้องกันโรคต่างๆ ก่อนที่จะถึงขั้นของการรักษา สถานการณ์ 4) หลักการจัดการ คือ การร่วมวางแผนทิศทางการพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทราย ร่วมกำหนดโครงสร้างในการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองในชุมชนผ่านกลไกนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นตำบลแม่ทราย จัดสรรคัดเลือกบุคคลเป็นแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายและแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการดูแลสุขภาพในชุมชนแม่ทราย ประสานงานทั้งในและนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพชุมชน และมีกระบวนการควบคุมประเมินผลการทำงาน ผ่านการถอดบทเรียนเวทีพัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย

ทั้งนี้ ชุมชนแม่ทรายมีรูปแบบการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเอง โดยเน้นกลไกในการขับเคลื่อน โดยใช้หลัก“สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” เพื่อผลักดันการทำงานในเชิงระบบซึ่งเป็นกลไก 3 เสาหลักสำคัญในการขับเคลื่อนเรื่องสุขภาพของคนในชุมชนแม่ทรายจาก 3 ภาคส่วน ประกอบด้วย 1)ภาคประชาสังคม ได้แก่ อ.ส.ม แกนนำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น 2) ภาควิชาการ ได้แก่ โรงเรียนแม่ทราย ศูนย์กสน.ตำบลแม่ทราย มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ฯ โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น และ 3) ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุสันหา ยิ้มแย้ม (2555) ได้ทำการวิจัย

เรื่องการพัฒนากระบวนการสื่อสารสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับแรงงานข้ามชาติไทยใหญ่ ได้กำหนดภาคีหลักและภาคีรองในการขับเคลื่อนการทำงาน โดยภาคีหลักทำหน้าที่เสมือนเป็นสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาเพื่อผลักดันการทำงาน โดยมีการกำหนดการประชุมระหว่างคณะทำงานเป็นประจำทุก 2 เดือน และจัดเวทีพบปะเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อหาข้อสรุปในการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองของชุมชนแม่ทรายใช้กลไก “บวสอ” คือ “บ้าน วัด สถานศึกษา โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบลแม่ทราย และ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ผ่านกระบวนการการจัดตั้งชมรมนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเป็นตัวแทนขับเคลื่อนเรื่องการดูแล ป้องกัน และรักษาสุขภาพของประชาชนในชุมชนแม่ทรายเชิงรุก เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เข้าถึงข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองได้อย่างถูกวิธีโดยเน้นหลัก “สร้างนำซ่อม” ที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทของชุมชนแม่ทราย

ทั้งนี้ ชุมชนแม่ทรายได้ใช้กระบวนการ 1) ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์หรือทัศนคติการเป็นนักสื่อสารสุขภาพ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจถึงแนวคิดหลักของการเป็นนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติเปลี่ยนวิธีคิดจากรอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเดียวเป็นคิดที่จะพึ่งตนเองช่วยเหลือตนเองและชุมชนของตนเองในด้านการดูแลทุกข์และเสริมสร้างสุขของคนในพื้นที่ตำบลแม่ทรายให้มีสุขภาวะทั้งกาย จิต สังคม จิตวิญญาณมากขึ้น และ 2) ดิดอาวุธพัฒนาศักยภาพที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดทักษะที่จำเป็นในการสื่อสารด้านสุขภาพทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ ให้มีความรู้ลึก รู้จริง มากยิ่งขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ใน 2 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรเทคนิคการพูดในที่ชุมชน 2) เทคนิคการประชาสัมพันธ์บอร์ดนิเทศและการจัดรายการวิทยุเพื่อให้แกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านการสื่อสารสุขภาพแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง สามารถปฏิบัติตน ดูแลสุขภาพด้วยตนเองในทางที่ถูกต้องและสามารถนำไปปฏิบัติให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนในชุมชนแม่ทรายและร่วมดูแลสุขภาพของชนในชุมชนแม่ทรายให้มีสุขภาวะที่ดีขึ้นได้ ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนจากทุกภาคส่วนในตำบลแม่ทรายได้ร่วมกันจัดทำแผนที่สุขภาพชุมชนแม่ทรายขึ้นเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนตำบลแม่ทรายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดการลดพฤติกรรมเสี่ยงเปลี่ยนสุขภาพให้ดีขึ้น อันจะส่งผลให้ประชาชนในชุมชนแม่ทรายมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีสุขภาวะที่ดีทั้ง กาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ เสริมสร้างชุมชนให้แข็งแรง และเมื่อทุกชุมชนแข็งแรงมีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า สังคมก็จะกลายเป็นสังคมที่มีคุณภาพ

ปัญหาจากการดำเนินงานวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนชุมชนแม่ทราย จังหวัดแพร่ มีปัญหาในการปฏิบัติและการวิจัย ดังนี้

1. เนื่องด้วยวัฒนธรรม ประเพณีของชาวเหนือให้ความสำคัญกับงานบุญ และงานศพในชุมชนอย่างมาก ดังนั้นหากมีการจัดกิจกรรมหรือเวทีชาวบ้านตรงกับวันสำคัญดังกล่าวก็จะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนน้อย ทำให้ต้องเลื่อนกำหนดการจัดกิจกรรมออกไปส่งผลให้การทำงานวิจัยล่าช้าตามมาด้วย

ข้อเสนอแนะ

ควรนำรูปแบบแนวทางการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในระดับท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชน ไปทดลองใช้กับพื้นที่อื่นๆที่มีสภาพบริบท สังคม และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนและมีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้พึงระลึกถึงบริบทที่ต่างกันของแต่ละพื้นที่ด้วย

1. ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพแก่แกนนำนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อถ่ายทอดความรู้ในด้านผลิตสื่อ เทคนิคองค์ความรู้ในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ๆเพื่อเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านการสื่อสารสุขภาพชุมชน ขึ้นเพื่อให้นักเรียนในสถานศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนสามารถเป็นนักสื่อสารสุขภาพในระดับครอบครัวได้ เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพของคนในครอบครัวให้มีสุขภาวะที่ดีได้

3. ควรนำฐานทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในพื้นที่มาประยุกต์สู่การจัดการสุขภาพของคนในชุมชนให้มีสุขภาวะที่ดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ อาทิเช่น การนำข้อ ชอ คำมาเรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในผู้สูงอายุให้น่าสนใจ จัดจำง่าย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในโอกาสต่อไป

4.ควรมีการขยายเครือข่ายนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นให้เต็มพื้นที่ในชุมชนแม่ทรายเพื่อเป็นพื้นที่หนึ่งในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและพัฒนาองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดการสุขภาพของคนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

5.นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรนำแผนงาน/โครงการที่เก็มนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายร่วมกันจัดทำขึ้น บรรจุเป็นนโยบายในแผนสามปี(2556-2559) และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้อยู่ดีมีสุขภาวะที่สมบูรณ์แข็งแรงถ้วนหน้า

6)ควรจัดเวทีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานการเป็นนักสื่อสารสุขภาพทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่อย่างสม่ำเสมอประจำปี เพื่อนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จจากผู้อื่นหรือชุมชนอื่นมาพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นสานเครือข่าย ขยายผลให้คนที่สนใจร่วมเป็นนักสื่อสารสุขภาพในระดับชุมชน ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดเพิ่มมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชน จังหวัดแพร่ เพื่อสร้างการจัดการสุขภาพของคนในพื้นที่เชิงรุก โดยเน้นหลัก “สร้าง นำ ช่อม”

2. ควรจัดทำกรวิจัยเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถนักสื่อสารสุขภาพท้องถิ่นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งใน ปี 2558 จะมีแรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อป้องกันโรคต่างๆจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

3. ควรจัดทำกรวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างพลังอำนาจด้วยการการพึ่งตนเองด้านการจัดการสุขภาพชุมชน เพื่อต่อยอดในมิติการพึ่งตนเองด้านสุขภาพซึ่งเน้นภาคประชาสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนงานสุขภาพเชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี จุฑาวิจิตร และคณะ. การสื่อสารสุขภาพ [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล จาก <http://www.hcsthailand.com> ; [6 กันยายน 2550].
- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. 2549. แนวทางการดำเนินงานการสื่อสารด้านสุขภาพ ในชุมชน. กรุงเทพฯ: กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
- จำเริญ ไชยชิด และคณะ. 2547. การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัด เชียงราย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ดวงพร คำคุณวัฒน์ และคณะ. 2550. โครงการวิจัยและพัฒนการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. 2549. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุสันหา ยิ้มแย้ม. 2555. การพัฒนาระบบการสื่อสารสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับแรงงานข้ามชาติไทยใหญ่. ว.วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 4 (4): 77-88.
- สนธยา พลศรี. 2545. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลบริบทชุมชนแม่ทราย

ข้อมูลบริบทชุมชนแม่ทราย

1) บริบทชุมชนแม่ทราย

ประวัติตำบลแม่ทราย

เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว มีประชาชนอพยพมาจากถิ่นต่างๆ ได้แก่ บ้านกาศหลวง บ้านกวาง อำเภอสองเม่น จ.แพร่ มาตั้งถิ่นฐานโดยประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน ต่อมาเมื่อหลังคาเรือนและประชากรเพิ่มขึ้น จึงได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านชื่อบ้านแม่ทรายหมู่ที่ 1 ขึ้นกับตำบลร้องกวาง มีนายกำ ทรายอินทร์ เป็นผู้นำคนแรกปี พ.ศ.2430 ต่อมาปี พ.ศ.2526 ได้แยกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่ทราย หมู่ที่ 1 และบ้านแม่ทรายต้นมื่นหมู่ที่ 11 พ.ศ.2532 แยกอีก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่ทรายใต้ หมู่ที่ 13 บ้านแม่ทรายต้นมื่นเหนือหมู่ที่ 14 รวมเป็น 4 หมู่บ้าน ขึ้นตรงกับตำบลร้องกวาง ต่อมาปี พ.ศ.2534 ได้แยกจากตำบลร้องกวางเป็นตำบลแม่ทราย ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2534

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ตำบลเตาปูน อำเภอสอง
ทิศใต้	ติดต่อ	หมู่ที่ 1 ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ตำบลร้องกวาง ตำบลแม่ยางฮ่อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ตำบลไผ่โทน

การปกครอง

ตำบลแม่ทรายแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1	บ้านแม่ทราย	มี	นายปิ่นทอง	ปิ่นนะ	เป็น	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 2	บ้านแม่ทรายต้นมื่น	มี	นายสุคนธ์	ศรีจะตะ	เป็น	กำนัน
หมู่ที่ 3	บ้านแม่ทรายใต้	มี	นายสมศักดิ์	อิปิน	เป็น	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 4	บ้านแม่ทรายต้นมื่นเหนือ	มี	นายเอียง	คำวงศ์	เป็น	ผู้ใหญ่บ้าน

การคมนาคม

ถนนลาดยาง	จากตำบลแม่ทราย – อำเภอร้องกวาง	ระยะทาง	5 ก.ม.
	จากตำบลแม่ทราย – จังหวัดแพร่	ระยะทาง	35 ก.ม.

จำนวนพื้นที่

พื้นที่ทั้งหมด มี 35,639 ไร่ 3 งาน 75 ตร.ว.

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย

1. สภาพทั่วไป

- 1.1 ที่ตั้ง
- ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540
 - ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทราย อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
 - อาคารที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอร้องกวาง ประมาณ 5 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตตำบลเตาปูน อำเภอสอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตตำบลร้องกวาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตตำบลไผ่โทน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตตำบลร้องกวาง, ตำบลแม่ยางฮ่อ

- 1.2 เนื้อที่ พื้นที่ในเขตดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย มีเนื้อที่ประมาณ 35,639 ไร่ 3 งาน 75 ตร.ว. หรือประมาณ 57 ตารางกิโลเมตร

- 1.3 ภูมิประเทศ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงติดเชิงเขา ดินป่าไม้เป็นที่ดอนค่อนข้างขาดน้ำ ส่วนใหญ่เป็นที่ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

- 1.4 จำนวนหมู่บ้าน ตำบลแม่ทราย แบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1	บ้านแม่ทราย	มี นายปิ่นทอง ปิ่นนะ	เป็น	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 2	บ้านแม่ทรายต้นมื่น	มี นายสุคนธ์ ศรีจะตะ	เป็น	กำนัน
หมู่ที่ 3	บ้านแม่ทรายใต้	มี นายสมศักดิ์ อีป็น	เป็น	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 4	บ้านแม่ทรายต้นมื่นเหนือ	มี นายเอียง คำวงศ์	เป็น	ผู้ใหญ่บ้าน

- 1.5 ประชากร รวมทั้งสิ้น 3,257 คน มี 716 ครัวเรือน

- ชาย	1,476	คน	- หญิง	1,781	คน
-------	-------	----	--------	-------	----

จำนวนประชากรตามช่วงอายุต่างๆ มีรายละเอียด ดังนี้

ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม
0-5 ปี	39	32	71
6-12 ปี	42	52	94
15-24 ปี	826	1,106	1,932
25-39 ปี	114	158	272
40-60 ปี	303	326	629
61 ปีขึ้นไป	115	144	259
รวม	1,439	1,818	3,257

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรตามช่วงอายุของชุมชนแม่ทราย

หมายเหตุ : เนื่องจากตำบลแม่ทรายมีมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จัดตั้งอยู่ในตำบลแม่ทรายหมู่ที่ 3 ซึ่ง นักศึกษาใหม่ต้องย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาตามที่อยู่ในของมหาวิทยาลัย ดังนั้นจำนวนประชากรในกลุ่มอายุ 15-24 ปี จึงมีจำนวนประชากรมากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ

-จำนวนคนพิการ มีจำนวน ทั้งหมด 67 คน ประกอบด้วย

หมู่ 1	จำนวนคนพิการในตำบลแม่ทราย มีจำนวน	17 คน
หมู่ 2	จำนวนคนพิการในตำบลแม่ทราย มีจำนวน	21 คน
หมู่ 3	จำนวนคนพิการในตำบลแม่ทราย มีจำนวน	14 คน
หมู่ 4	จำนวนคนพิการในตำบลแม่ทราย มีจำนวน	15 คน

สถานการณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทราย ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ทุกกลุ่มเป้าหมายให้เข้มแข็ง เน้นการสร้างแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ เน้นการพัฒนาการทำกินด้านการเกษตรที่สมบูรณ์ และเน้นการบริหารจัดการที่ดีให้ทุกคนในชุมชนมีความสุข ซึ่งมีนโยบายในการพัฒนาชุมชนแม่ทราย ดังนี้

1. ส่งเสริมพี่น้องชาวตำบลแม่ทรายอยู่ดี กินดี มีอาชีพมั่นคง
2. ส่งเสริมการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา ตลอดถึงอรรถาัย
3. ส่งเสริมพี่น้องชาวตำบลแม่ทรายให้มีรายได้ที่ดีทุกครัวเรือน
4. ส่งเสริมเกษตรกรให้มีน้ำใช้ในการเกษตรอย่างทั่วถึง

5. ส่งเสริมศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ส่งเสริมนโยบายของรัฐในด้านป้องกันปราบปรามสารเสพติดทุกชนิด
8. ส่งเสริมพี่น้องชาวตำบลแม่ทรายมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทุก ๆ ด้าน
9. ส่งเสริมให้พี่น้องตำบลแม่ทรายได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

ด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนแม่ทราย เป็นสังคมชนบทโดยมีพื้นฐานการทำงานเกษตรเป็นส่วนใหญ่ อาชีพหลักคือการทำนา อาชีพรองคือการทำไร่ข้าวโพด ไร่ยาสูบ ไร่ยอละ 90 ทั่วครัวเรือนจะมีไร่นาเป็นของตนเองซึ่งจะมีการทำการเกษตรตลอดทั้งปี แร่รายได้ก็ไม่พอกับรายจ่าย เป็นหนี้สิน เนื่องจากถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางและใช้เกษตรกรมีมากกว่าเกษตรกรอินทรีย์ ส่งผลให้เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ รายได้เสริมส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เช่น รับจ้างเกี่ยวข้าว รับจ้างหักข้าวโพด และเก็บของป่า เช่น เห็ดถอบ (ซึ่งมีราคาสูง) ไข่มดแดง มาขายแก่ชาวบ้านในชุมชน และด้วยอาชีพหาเข้ากินค่า ส่วนใหญ่คนในชุมชนแม่ทรายโดยเฉพาะ วัยแรงงาน และผู้สูงอายุ มักจะทำอาหารแบบง่ายๆ เช่น กินน้ำพริกตาแดง ผักต้ม หน่อไม้ต้ม จอผักกาด เพราะหาง่ายในป่า ทำให้ได้รับสารอาหารไม่ค่อยถูกหลักโภชนาการ และนิยมรับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ เช่น ลาบปลาดิบ ลาบหมู เป็นต้น

สำหรับด้านอาชีพเสริม พบว่า มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่มีอาชีพเสริมด้วยการจักสาน การทอผ้าฝ้าย ซึ่งชุมชนแม่ทรายยังขาดการรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างอาชีพเสริมในชุมชนอยู่ โดยส่วนใหญ่จะไปทำไร่ ทำนาตลอดทั้งวัน

ด้านสังคม

ส่วนใหญ่ชาวบ้านแม่ทรายประกอบอาชีพเกษตรกรรม พึ่งพาอาศัยกันแบบชนบทยังพอมิให้เห็นบ้างแต่น้อยลง เช่น ทำอาหารแลกกัน หรือเก็บของป่ามาฝากกันบ้าง อาชีพเกษตรส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบอาชีพทำนาข้าวเป็นอาชีพหลัก อาชีพรอง ปลูกข้าวโพด ถั่วเหลือง ใบยาสูบ และอุตสาหกรรมครัวเรือน มีวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และความเชื่อเป็นสิ่งยึดถือในการปฏิบัติในชุมชนซึ่งมีอิทธิพลมากในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยแรงงานและวัยสูงอายุ เช่น ตานก๋วยสลาก การสงเคราะห์ การทำบุญข้าวใหม่ นอกจากนั้น วัดแม่ทราย ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน โดยทุกวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาส่วนใหญ่วัยแรงงานและกลุ่มผู้สูงอายุจะนิยมมาวัดกันเพื่อทำบุญตักบาตร ภาษาพูดใช้ภาษาล้านนา(คำเมือง) ในการติดต่อสื่อสารแบบชาว

เหนือ นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวาน ความดันฯ มีการทำลูกประคบ มีการทำบายศรีสู่ขวัญ มีการซื้อขายข้าวเพื่อสร้างสุนทรียภาพในชุมชน มีการผลิตสุรากลั่นพื้นบ้านเพื่อบริโภคเองลดต้นทุนในการซื้อเหล้าแดง(กลั่นจากข้าวโพด ข้าวเหนียวคั่วกันเองในครอบครัว) ส่งผลต่อโรคภัยด้านต่างๆตามมาทั้งเยาวชนจนถึงวัยสูงอายุ

ด้านครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวใหญ่ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันกับพ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ย่า ตายาย แต่มักไม่ค่อยได้มีเวลาในการพูดคุยภายในครอบครัวถึงสารทุกข์สุขดิบกันมากนัก เนื่องจากต้องไปทำงานทั้งวันแต่เช้าต้องไปทำไร่ ทำนา ทำสวน กลับบ้านก็มีดคำ ทำให้เกิดปัญหาปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และไม่มีเวลาสั่งสอนลูกหลานในครอบครัว

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนใหญ่ประชาชนทั้ง 4 หมู่จะให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดีและเข้าร่วมทุกครั้งที่ได้มีการเชิญประชุม จัดประชาพิจารณ์ของหมู่บ้าน และการทำพิธีกรรมทางศาสนา เช่น งานศพ งานบวช การแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีคานกล้วยสลาก ประเพณีสะเดาะเคราะห์หมู่บ้าน เป็นต้น

ปฏิทินวัฒนธรรม/ประเพณี/ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนแม่ทราย

เดือน	ประเพณีกิจกรรมทางศาสนา/พิธีกรรม
มกราคม	ตานข้าวใหม่ (ทำบุญข้าวใหม่ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4)
กุมภาพันธ์	เลี้ยงผีเจ้าบ้าน (ขึ้น 5 ค่ำ เดือน 5)
มีนาคม	
เมษายน	สงกรานต์ปีใหม่เมือง
พฤษภาคม	
มิถุนายน	
กรกฎาคม	ทำบุญวันเข้าพรรษา
สิงหาคม	
กันยายน	กินกล้วยสลาก (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12)
ตุลาคม	ทำบุญวันออกพรรษา
พฤศจิกายน	ประเพณีเป็ง (ลอยกระทง) (ขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่)
ธันวาคม	

ตารางที่ 5 ปฏิทินวัฒนธรรม/ประเพณี/ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนแม่ทราย

ปฏิทินวิถีชีวิตชุมชนแม่ทราย

กิจกรรมการทำการเกษตร/เก็บของป่า/อาชีพอื่นๆ	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
1) ข้าวโพด		ฤดูแล้ง			×		ฤดูฝน					
2) ยาสูบ	←				→	←					→	
3) ข้าว										←		→
4) ถั่วเขียว										←		→
5) ถั่วแขก										←		→
6) ขางพารา	←											→
7) พริก										←		→
8) กะหล่ำปลี	←		→									
9) เก็บผักหวานป่า			←	→								
10) เก็บเห็ดถอบ				←	→							
11) เลี้ยงสัตว์ (หมู ไก่ ปลา โค กระบือ)	←											→
12) ทำอาชีพจักสาน	←											→

ตารางที่ 6 ปฏิทินวิถีชีวิตชุมชนแม่ทราย

ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนแม่ทรายค่อนข้างจะประสบภัยแล้งทุกปี ขาดแหล่งน้ำในการเพาะปลูก ซึ่งทำให้ประสบปัญหาว่าในหน้าแล้งน้ำจะแห้งจนหมดทำให้การทำการเกษตรของชาวบ้านแม่ทรายประสบปัญหาอย่างมาก นอกจากนั้น ยังพบว่าหลายครัวเรือนในชุมชนแม่ทรายยังขาดพื้นที่ทำกิน ส่งผลให้ชุมชนแม่ทรายมีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน และเผาป่าเพื่อหาของป่าสูงเพื่อเป็นการหารายได้เสริมในครอบครัวด้วย รวมถึงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรแล้วก็ยังจะใช้วิธีการเผาตอข้าว ชังข้าวโพดเพื่อลดต้นทุน ยังขาดการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าในบางครัวเรือนจะมีการจัดตั้งศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในตำบลแม่ทรายก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ไม่สนใจยังคงมีพฤติกรรมการทำลายสิ่งแวดล้อมอยู่

การทำการเกษตรของชุมชน ส่วนใหญ่ยังคงใช้สารเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตดี ทำให้เกิดสารเคมีตกค้าง โดยเฉพาะในกลุ่มอาชีพวัยแรงงาน และกลุ่มผู้สูงอายุที่ไปทำสวน ทำนา ทำไร่

ด้านทุนทางสังคมของชุมชนแม่ทราย

พบว่ามิถุนามีปัญหาท้องถิ่นด้านการใช้น้ำสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และข้อเข่าเสื่อม เช่น รากโป่งมดงาม โดยนำส่วนรากมาต้มเป็นน้ำสมุนไพรดื่มกินเพื่อลดอาการปวดข้อเข่าได้ มีการใช้การเป่า การนวด การใช้ลูกประคบสมุนไพร (ใบมะกรูด ใบมะขาม ทุเรียน ใบพลู ไพล) มาทำลูกประคบเพื่อลดอาการปวดเมื่อย มีประเพณีการทำบายศรีสู่ขวัญ มีการซื้อขายข้าวเพื่อสร้างสุนทรียภาพในชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านหลากหลายแขนง เช่น ด้านสมุนไพร หมอเมือง หมอเป่า หมอสะเตาะเคราะห์ ด้านพิธีกรรมทางศาสนา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านจักสาน ด้านซื้อขาย ข้าว และดนตรีพื้นเมือง นอกจากนั้น นายกอบต.แม่ทรายยังเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีด้วย ในด้านการสร้างเครือข่ายด้านสุขภาพ มีแกนนำนสส. (นักสื่อสารสุขภาพ) และ อสม. จากทั้ง 4 หมู่บ้านในตำบลแม่ทราย เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการทำงานด้านสุขภาพที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ประมวลภาพการทำวิจัย

จัดเวทีชาวบ้านศึกษาบริบทชุมชนแม่ทรายและร่วมจัดทำปฏิทินวิถีชีวิตชุมชนแม่ทราย

เวทีวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพชุมชนตำบลแม่ทราย

เวทีคืนความรู้ชุมชนด้านสถานการณ์สุขภาพเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายเข้าร่วมพัฒนาศักยภาพในหลักสูตรการพูดในที่ชุมชน

พัฒนาศักยภาพแกนนำนักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทราย หลักสูตรการผลิตสื่อบอร์ดนิเทศ
และการจัดทำสคริปเพื่อจัดรายการวิทยุ

ผลผลิตจากโครงการวิจัยฯ นักสื่อสารสุขภาพตำบลแม่ทรายคิดต่อออกด้วยการจัดรายการวิทยุ
เพื่อร่วมดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยจิตอาสา

เวทีระดมสมองการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะประชาชน
ตำบลแม่ทราย

นำเสนอร่างแผนสุขภาพชุมชนแม่ทรายจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจของคนในชุมชน
แม่ทรายเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ(กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ) โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

เวทีสรุปบทเรียนสิ่งที่ได้รับจากการวิจัยและการจัดการสุขภาพด้วยการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
ชุมชนแม่ทราย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริพร พันธุลี หัวหน้าโครงการวิจัย

ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	วิชาเอก	สถาบันการศึกษา
2543	ปริญญาตรี (ศศ.บ)	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ฝรั่งเศส)	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2546	ปริญญาโท (วท.ม.)	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและ องค์กร)	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (สาขาเชี่ยวชาญจิตวิทยาและสังคมวิทยา)

ที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติ 17 หมู่ 3 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140

โทรศัพท์ 054-648593-5 #6065 หรือ 086-6546504 โทรสาร 054-648596

e-mail:phuntulee@gmail.com

สาขาวิชาที่ชำนาญเป็นพิเศษ

การวิจัยเพื่อท้องถิ่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาสังคม การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กรและชุมชน การสื่อสารสุขภาพท้องถิ่น

ประสบการณ์ด้านการสอน

สอนวิชาด้านจิตวิทยากับพฤติกรรมมนุษย์ วิชาองค์การและการจัดการ วิชาจิตวิทยาและสังคมวิทยาการท่องเที่ยว วิชามนุษย์สัมพันธ์และการบริหารงานบุคคล วิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ วิชาศาสตร์และศิลป์แห่งปัญญาชน แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติ

ประสบการณ์การทำวิจัย

งานวิจัยที่ทำเสร็จสิ้นแล้ว

- โครงการวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ของกลุ่มรักค้อยหลวงเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนห้วยหม้าย” ปี 2549 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กระทรวงวัฒนธรรม หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 35 %

- โครงการวิจัย เรื่อง “การศึกษาเรื่องราวของชุมชนห้วยหม้ายเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ปี 2549 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 70 %

- โครงการวิจัย เรื่อง “การศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจการทำมิดบ้านหนองห้า อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่” ปี 2549 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้ร่วมโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 20 %

- โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาแผนแม่บทชุมชนโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนห้วยหม้าย” ปี 2551 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 100 %

- โครงการวิจัย เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนห้วยหม้ายอำเภอสองจังหวัดแพร่” ปี 2552 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 60 %

- โครงการวิจัย เรื่อง “กระบวนการส่งเสริมค่านิยมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลแม่หล่าย โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้” ปี 2552 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 50 %

- โครงการวิจัย เรื่อง “วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชนเผ่ามปีโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” ปี 2553 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 70 %

งานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่

- โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลแม่หล่ายอย่างมีส่วนร่วม” ปี 2555 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 80 %
- โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคข้อเข่าเสื่อมก่อนวัยสูงอายุในชุมชนแม่ทราย” ปี 2555 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หัวหน้าโครงการวิจัย สัดส่วนวิจัย 60 %

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายวัฒนา วณิชชานนท์ ผู้ร่วมวิจัย

ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	วิชาเอก	สถาบันการศึกษา
2540	ปริญญาตรี (วท.บ)	สันตนาการ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2544	ปริญญาโท (กศ.ม.)	พลศึกษา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง : อาจารย์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

ที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ 17 หมู่ 3 ต.แม่ทราย อ. ร้องกวาง จ.แพร่ 54140

โทรศัพท์ 054-648593-5 #6090 หรือ 081-6979331 โทรสาร 054-648596

e-mail:wattana_rcl3@hotmail.com

สาขาวิชาที่ชำนาญเป็นพิเศษ

การดูแลด้านสุขภาพ นันทนาการ และกีฬา

ประสบการณ์ด้านการสอน

สอนวิชาด้านสุขภาพเพื่อการดำรงชีวิต การจัดการนันทนาการ พลศึกษา แก่นักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ